

"TORP och TORPARE"

Gustaf Andersson

Ett manuskript (ofullständigt) som handlar om folket i Ålands socken i Uppland. Skrivet av kyrkvaktmästaren och hembygdsforskaren Gustaf Andersson, Ålbo, Åland.

Manuskriptet är idag i Vänge Hembygdsförenings ägo. Det har scannats av Jonas Magnusson som även gjort det tillgängligt via www.cognatus.se.

2009-10-28

I bondgårdarna bodde bonden med gifta och ogifta söner och döttrar gamla föräldrar gamla tjänare inhysespojor m, f Det blev i många fall ,trots stor barndödlighet och krigens beskattning av de produktiva manliga familjemedlemmarna trängt i de dåliga bostäderna Ett ungt par drog därför till någon odlingsbar plats i skogen och byggde där en liten låg ryggåsstuga Ofta fick denna tjänstgöra som bostad för de små djur man skaffade sig Ko var det sälsynt att det fanns i dessa fattiga hem Var odlingen belägen på allmänningen hade odlaren, enligt en av Gustav Vasa utfärdad lag, rätt att för sig och sina efterkommande för evärdelig tid äga och besitta det odlade området Detta var ju godt och väl, men nödår kommo ganska ofta så att skatten ej kunde betalas och Kronan tog gården som skattevrak Eller hade man satt sig i skuld hos en herreman eller storbonde och då man icke kunde betala togs den lilla gården i mät för skulden Detta gällde ju även riktiga bondegårdar i byarna

Nedanstående exempel belyser hur det också kunde gå att beröva den fattiga och okunniga småbruksägaren hans äganderätt
Då man färdas landsvägen från Östfora i Järlåsa till Pålbo i Bälinge ligger på vänstra sidan av vägen inne i skogen det lilla stället Staffansbo Ingen i ägarens familj kunde läsa än mindre skriva En dag hände att en fönsterruta i köksfönstret blev utslagen Det drog kallt in i köket genom det öppna hålet efter rutan och husmor viste ej vad hon skulle få att stänga till hålet med Hon kom ihåg att i en kista fanns papper som vore tjänliga för ändamålet Snart voro papperna packade och draget mindre Ägaren till det stora Björnabo gods var ute på jakt kom förbi stugan , fick se det utslagna fönstret och fick enide Steg in i stugan , gör sig gemen och börjar prata med moran Efter litet tal om ett och annat säger han `` Jag ser att ni fått en fönsterruta utslagen , jag skulle kunna skaffa er en ny `` Den blir väl så dyr svarar moran Ånej om jag får de gamla papper som ni har sittande i fönstret nu så får ni en ruta gratis .
Så blev det uppgjort att bytet skulle ske när herrn kom med rutan Om någon dag var han där med en fönsterruta och ett papper som det stod något skrivet på Ja när har ni rutan nu och jag tar de här gamla papperen med den granna stämpeln på Men för att allt skall bli riktigt vill jag ha ett kvitto på att ni fått rutan Ni ska därför sätta edra bomärken på de här papperet Så skedde och så var de fattiga makarna berövade äganderätten till sitt hem Dock skulle de få

bo kvar till sin död kostnadsfritt, En dyr fönsterruta i
Stället är nu åter friköpt.

Alla slags metoder användes för att få de fattiga tillslavar
under herrarna (se Wilhelm Mobergs, Rid i natt)

Den fattige okunnige torparen som kanske odlat en liten åker
och byggt en liten stuga, för detta skulle han som arrende göra
ett dagsvärke i veckan Men då han odlat ett par tunnland
till ökade jordägaren arrendet med allt flera dagsvärken Större
torp skulle göra 6 dagar i veckan även om helgdag inträffade
Där måste anställas en dräng att utföra dagsvärkena Dessutom
skulle göras s.k jondagar av kvinnor eller unga pojkar Dessa
jondagar begränsades uppåt till 50 pr år detta beroende troli-
gen på att man ej under vintern hade något arbete som passade
för jonens svaga krafter Om man räknar ut arrendet i pengar
efter fyra kronor per dag för mans och två kronor för jondags-
verken blir arrendesumman 1,348 kronor räntande ett kapital
på 26,900 Kronor^{5%} Ett sådant torp var värt ungerär 5,000 kr
Torpens hus skulle underhållas av innehavaren av huvudgården
men blev sorgligt eftersatt Så fanns aldrig innanfönster i
någon torpstuga inga trossbottnar, dåliga eldstäder och otäta
väggar Uthusen gamla fallfärdiga och under otäta halmtak
Brunnar saknades ofta så att vatten fick hämtas i någon långt
från torpet belägen källa eller ett rinnande vattendrag
Då Riksdagen på 1940 å 50 talet genom den nya Arrendelagen
gjorde slut på torparessystemet befriades en fattig samhällsklass
från det förtryck som de lidit under århundraden Resultatet
blev att den forna torparejorden till större delen lades ut
till skog och husen revs och förvandlades till ved vid gården
Vi skall här nedan tala litet om torp och torpare i Åland
Men först en förteckning på gårdar och torp år 1738

Bergstorpet	Österby	Kvarnen	Westerby	Sjörtorpet	Ålbo
Borgsätra	Westerby	Kölva	Gård	Spjälltorpet	Ålbo
Buskbo	Persbo Österby ?	"	Torp	Stormässen	ö
Dunderbo	"	Lund	Österby	Stockbäck	W
Grindtorpet	Ålbo	"	Mellanbo	Ålbo	Trumpmyra
Gälsätra	Bondgård	Norrbo	Österby	ÅLBO	gård
Hagen	Österby	Norrgärdet	"	Österby	"
Klockaretorp	Sockens	^{mybo} Nytorp	Ålbo	Överbo	"
Krogen	Kölva	Rosendal		Överbo	torp

Förteckning över Gårdar Torp Ock Lägenheter

i Åland som nu finnes och som har funnits men nu rivits

Namn	Ägare	Byggsdes År	Revs År	Finnes År
Anderslunda	Kölva	1800 talet	1930 t	<i>h myn Mästar</i>
Bergstorpet	Österby	före 1738		1959 delvis
Borgsätra = Borgbäck	Församlingen f	1738	1945 -55	
Buskbo	Ö-by	före 1738	okänt	
Boda	W-by	efter "		1959
Björklund	Kölva	" 1850	delvis	1959
Dunderbo	Ö-by	Före 1738	Ägare H, Andersson	1959
Dalås	Ö-by	" "	F d bondgård A& P-sons	1959
Engsbacka	Ö-by	Efter " torp		"
Eriksberg eller Hörnet		" 1790 soldat		"
Fallet	W-by	" 1815 Lägenhet		"
Fredriksberg		" 1850	Akademien	1959
Fredrikslund		" " L	Sommarnöje	"
Fogelsta	Ö-by	Föräx 1759	RI	Ej "
Finnängen	Ålbo	1850	% 5 Lägenheter	F "
Grindtorpet	"	Före 1738	Revs omk 1900	<i>1893</i> "
Graneberg	"	<i>1856</i> omk 1895	" " <i>15</i> 1930	Ej "
Hamre	W-by		" " 1860	" "
Hagen	Ö-by	Före 1738	" " 1821	" "
Hedsta	W-by	Efter "	" delvis 1954	Stuga "
Herrboda	Ö-by	" "		f 1959
Högdal	Ö-by	" "	Rivet 1950	
Hagaberg	Ö-by	Efter 1850		F 1959
Handelsboden		" " 19		F "
Högsbo		" " 90		F)"
Jälsätra Gård		Före 1738	<i>1604</i> Ma 3 de 1604	F "
" Villa		Efter 1930		F "
Klockaretorp	Församlingen	Före 1738	R Evs omk 1925	Ej "

	Erter 1738	finnes 1959
Karlsta Ö-by		
Klasbo Ö-by	" "	" "
Källbacken	" 1875	" "
Kobacken	" 1845	" "
Kvarnen	Före 1738	" "
Kölva	" "	
" Torp	" " Rivet omkring 1920	
Lund == Lundberga	" " " " 1929	
Krogen Kölva	" " " Efter "	
Lugnet	omkring 1755	
Lilbo i Albo <i>ghamstra</i>	efter " <i>någon 1824</i>	finns ej
Mellanbo Albo	Före 1738 Rivet <i>1871</i>	" "
Modare W-by	Efter 1815	
Måsta	1819	
Norrbo	Före 1738	
Norrgärde Stora	" "	
" Lilla	Efter 1800	
Nygåra	" 1738	
<i>Nyby</i> Nytorpet Albo	Före " Rivet före 1900	<i>finns kvar Wennströms</i>
Nybygget	" "	<i>finns kvar</i>
Nybäck Kölva	Efter 1800 Rivet omk 1940	
Norrgården W	" "	
Sjötorpet A	Före 1730 Rivet <i>före 1900</i> <i>1909-10</i>	
Sjösta W	" 1798	
Stensta Ö	" 1800 Rivet före 1900 <i>1850</i>	
Spjälltorpet Ö	" 1738 " " 1880	
Stormässen Ö	" " " omk 1935	
Stockbäck W	" "	
Skräddarebo W	" 1800 Rivet 1950	
Strömsåtra Ö	" "	
Stensäter K	omkring 1930 <i>1940</i> <i>för ändamunda</i>	
Trumpmyra W-Ö	Före 1738	

Vallkäret eller Valkällan

Westberga Ö	Före 1762		
Westerby By	" "		
Rosendal W	" 1730		
Rosenlund	omk 1900		
Furunäs Ö	" 1925		
Persnill A	" 1890		
Persbo Ö	Okänt		
Westerby Gård	omk 1913		
Albo "	Före 1500		
Abolund K	Omkring 1875		
Älmtabro A	före 1738	Flyttat	1880 <i>Älmt</i>
Eksätra		Rivet före 1880	
Stenbacken W	Efter 1739		
Örnsberg	" "	rivet 1930	
Österby Gård			
Överbo			
Överbo Torp			
Faktens			
Birgerstorp			
Sågvärk			

Beskrivning av gårdar

N:r 1 Anderslunda

Byggdes efter 1860 på Kölva ägor iskogskanten söder om gården Till torpet hörde några små åkerbitar på vilka Stensäter nu ligger Kojan var liten och i stil med de andra torpen i socknen Och dålig som den var revs den omkring 1930 Här bodde 1901 Wiktor Olström som var med och byggde Missionshuset i Åland Sedan hyrde en mäg till Fredrik Perman vid namn Karlsson här Den sista innehavaren var en statkarl Hj Eriksson som sedan flyttade till Abolund

N:r 2 Bergstorp Ö-by

Torpet låg vid sidan av den väg som från gården leder till Dalås på en från plantagen utskjutande bergudde cirka 200 meter öster om landsvägen Uppsala-Sala och torde varit det torp som legat närmast gården

Torpet fanns före 1738 och bytte ofta om innehavare Sålunda hette torparen 1745 Gustav Andersson 1748 ~~Evan~~~~Jän~~~~ss~~~~ö~~~~n~~~~XXX~~Olov Olsson och 1756 Sven Jansson

Slutligen nedlades stället som torp och utgjord under senare delen av 1800 talet och början av 1900 talet arbetarbostad vid gården och kallades då Bergkojan Såsom statarbostad kom den att hysa en brokig skara av dessa landsbygdens nomader

N:r 3 Birgerstorp

Soldattorp för en del av Westerby by är beläget intill järnvägen väster om den egentliga byn Den sista soldaten som bodde här var Furiren Per Gustav Birger som tjänade så länge att han blev ägare av lägenheten Han var född i Österby i Åland den 22 December 1863 och dog den 24 ^{Augusti} ~~April~~ 1939 Han var också en tid Kyrkovaktare i Åland 18 år Hustrun hette Matilda Johanna Wall Fl 858 D 1927 Dottern Selma Svensson hade endast en dotter ^{Lilly} gift med Gustav Igelström dessa är nu 1960 ägare av fastigheten

Husen uppfördes under 1800 talet av rotebönderna På denna rote var förut solcatnamnet Blad

N:r 4 Björklund == Nöttbacken

Torp under Kölva beläget på vestra sidan om gamla landsvägen Åland Järlåsa innan man kommer fram till Skarsätrarna Anlagt av arrendatoren Anders Bergmark på Kälva under 1800 talets senare hälft blev dess tid som torp ej så lång Jorden som låg nedanför Skarsätrarna var så vanskött att Förvaltare Erik Hesselman indrog den till gården 1920 Endast några små åkrar vid landsvägen blev kvar till torpet Men snart blev husen så dåliga att inför kostnaden av en reparation eller rent av ombyggnad ansågs det fördelaktigare att nedlägga torpet Här bodde på 1890 talet en torpare Wiberg som hade en dotter Hulda gift med bondsonen Hjalmar Eriksson från Skördegrå Holmbro Skogstibble Han blev sedermera handlande först i Westerby och sedan i Holmbro Två av deras söner blev skolärare den ena Nils Eriksson i Åland, *Hans broder Hjalmar blev skollärare i Östra - Färnebo socken* Torpet övertogs sedan av rättaren vid Kölva Karl Eriksson och hans hustru Charlotta Ahlstedt Medsta Deras äldsta son Karl Algot blev storkommunen Bälinges förste Kommunalkamrer efter att först varit Hemmansägare bland annat i Albo och Isgräna

N:r 5 Boda

N:r 5 Boda

Detta lilla torp som var beläget sydväst om Westerby gård vid skogskanten byggdes mellan 1738 och 1800. Här känner man ej till så många torpare. I ett sockenstämmoprotokoll av den 15 Februari 1801 meddelas följande: År 1801 Den 10 Februari mellan 5 och 6 på morgonen kvävde Torparen Anders Anderssons hustru Britta Jansdotter uti Boda i sömnen till döds sitt barn fem veckor gammalt.

Vid sockenstämman den 15 Februari var hennes man samt tolvman Läs Larsson och Rättaren Johan Larsson i Österby, som besiktigat barnet, Svarande på följande frågor:

- 1) Har barnet förut varit sjukt och mycket gråtande? svar: Nej
- 2) Låg modern ensam i sängen med barnet? Mannen Låg tillsammans med henne: men modern låg mellan barnet och honom, som nu betygade det han näst förut varit uppe och icke den stund varvid barnet blivit dödt. Utan modern hade givit barnet bröstet och därefter insomnat.
- 3) Synemännen försäkrade att barnet vore kväft sannorlikast genom moderns bröst som det haft i munn då hon somnade.
- 4) Kan det vara någon anledning att frukta något uppsätligt vållande till denna olycka och bedrövliga händelse?

Svarades: Desse föräldrar hava alltid visat sig rädda och ömma om barnen. Och så intygades av flera närvarande att modern nu visade en sanskyldig ånger och sorg över sin oaktsamhet.

I anledning härav ålades hustru Britta Jansdotter den vanliga kyrkoplikten så snart hennes hälsa det tillåter.

Den sista torparen här var en man vid namn Johansson som odlade en del i hagen. Det var två stugor här och i båda bodde efter torpets upphörande från 1920 arbetare. Nu 1960 sommargäster.

N:r 6 Borgsätra senare Borgbäck

Detta torp som fått sitt namn i sina båda former av borgen påberget låg straxt söder om den från Borgmässen kommande bäcken där den framkommer ur skogen. Till byggnadstomt för stugan hade man valt en nästan oframkomlig stenbacke öster om torpet låg en ängsmark som heter Borgsätrarna. Även i detta namn utgör förleden Borg. Det är en möjlighet att torpet först använts som säter för Westerbys kreatur. Det fanns som torp före 1734 och 1789 hette torparen Matts Danielsson. Han var född i Åland 1751 och troligen bror med mjölnaren Daniel Danielsson i kvarn. Dessa voro troligen bondesöner från Westerby emedan Matts senare antecknades som förordningsman i Oppgården i Eymby byn. I början på 1800-talet fanns här en ung skomakare Lars Åhlström född 1800 i Lövsta. Flyttade 1820 till Nysätra. Vid storskiftet i Westerby tilldelades torpen Borgbäck och Hamre samt en del av Borgsätrarna den minsta av gårdarna N:r 7 Ägarna

av dessa fastigheter Syskonen Teckla och Gustav Forsberg
flyttade upp till Borgbäck som stället nu hette Teckla som
var den ledande var mycket ekonomiskt anlagd hyrde ut mangårds-
byggningen på huvudgården men brukade själv jorden även i byn
Vid de båda syskonens död tillföll Borgbäck Ålans Församling
genom testamente Gården i Westerby var då redan såld sedan några
år tillbaka Församlingen rev husen och arrenderade ut jorden
Så var ännu ett torp borta som ägt bestånd sedan före 1734

År 1734

N:r 7 Buskbo

Fanns före 1738 ~~Obekant vilket torp som här avses Högdal~~
~~Ångsbacka och Lilla norrgårde fanns ej 1738 så att det kann~~
vara något av dem eller ett som är borta och legat på nu okänd
plats *enligt senare uppgift i allb*

N:r 8 Dalås

Fanns före 1738 var då en bondegård under Österby Troligen fly-
tades den ut från Österby by då denna uppgick i norrgården med
samma namn Namnet Dalås är ej av gammalt ursprung och betyder
åsen med dalen Den stuga som fanns där vid sekelskiftet 1800
1900, mangårdsbyggning, av en förstörad torpstugotyp var ej som
många andra bondstugor i trakten parstuga Den var större än
torpstugorna, köket fullt så stort som parstugornas och kam-
maren upptog hela husets bredd Förstugutvist saknades, så att
man kom direkt in i köket genom ytterdörren Husets hela utseende
tydde på att det var uppfört under första hälften av 1800-talet
och troligen ersatt en förutvarande parstuga Att gården ej till-
hört Westerby by bevisas av att vid skogsdelning å Westerby
skog den 2/2 1795 häradsrätten avslog en begäran från Österbys
ägare att Dalås skulle tilldelas en skogslott på denna skog
År 1821 hette arrendatorn Larsson och 1851 var här den sis-
ta bonden där Han hette Anders Ålin och var måg åt torparen i
Ångsbacka Benström 1897 bodde här en timmerman Westlund och
senare förre torparen Per Erik Pettersson som var så förstörd
av reumatism att han måste ha två käppar för att kunna förflytta
sig över golvet Han lagade skor Priset för halvslutning var 25
öre då kunden lön läder och för en lapp 4 öre Han hade fyra
soner och två döttrar Sönerna kallades Pellarna, två av dem
var kända som slagskämpar dock fick de oftast stryk själva
1913 och några år framåt var Dalås lokal för templet 2079 Enig-
het av Templarorden Vid Österby gårds styckning inköptes Dalås
av förre Akademiarrendatorn A.G. Pettersson i Kobacken som
rev den gamla stugan och byggde nytt 1960 bor där dottern Cicilia,

N:r 9 Dunderbo

Då man kommer från Uppsala är detta det första torp man kommer till. Husen ligger på en bergväg till höger om vägen och var bebyggt före 1734. Namnet tyder på att där bott en man som hetat Dunder eller kallats så. En annan förklaring till det konstiga namnet är att de som bodde där klagade över att det dundrade då folk körde på vägen som ju går ganska nära stugan. År 1756 hette torparenhär Olov Ersson. Här liksom på de flesta torp skiftade innehavare ofta. 1906 var soldaten för Holmbro rote Holmberg torpare och efterträddes av förre soldaten Agne som var fjärdingsman ett år. Han flyttade sedan till Konkebo i Vänge och sedan som arrendator till Vesterby gård. Vid styckningen av Österby köptes stället av Hildor Andersson från Testa. *Jan Jansson Torpare här 1878 f. 1828 hustru Hanna Holmström*
1870 Erik Lyden / 1827 1871 Jan Jansson född 1828 hustru
Greta Persdotter född 1831 d. 1890 f. 1890 f. smeden Levertin Torpare här

N:r 10 Eksätra

Var troligen som namnet anger en säter där byborna en tid på sommaren hade sina kreatur på bete. Den var belägen väster om Dovälssjön där det växte skar en sådan kvarstår vid den gamla boplatsen ännu. 1957. Som torp omtalades det första gången 1797 då torparen hette Jan Andersson enligt kyrkoboken född 1737 och hustru Greta Jansdotter född 20/5 1740. Ärtalen tydligen felaktiga bör vara för mannen 1737 och för hustrun 1740 om man jämför barnens årtal. Äldsta sonen Jonas föddes 1768. Han var blind och fattigjon men ändå gift med Stina Törnsdotter som hade bostad i Skogs-Tibble. Anderssons övriga barn voro Anna-Greta född 1770 sedan flyttad till Almunge. Katarina född 1774 flyttad till Bondkyrkoförsamlingen. Britta född 1779 flyttad till Närke. En torpare Jan Ersson var skriven här men bodde i Westberga. Drängen i Dalås änklungen Erik Geström född i Frösthult 1793 som kom till Åland från Wårfrukyrka gifte sig den 20 Juni 1821 med Pigan Lisa Wiss från Österby och blev Torpare här. Han var även skräddare. Bland deras barn märktes dottern Katarina Gustava född 26/2 1831. Hon blev gift med bondesonen Anders Fredrik Forsberg från Ulvansvad. De bodde först i Kølva där sonen Anders Gustav föddes 10/7 1856. Om dem se Borgbäck. *Erik Jansson född i Ramsta 1762 flyttade från fattigstugan till Eksätra 1815*
Över gårdsplanen vid Eksätra gick den gamla vägen till Överbo Sydväst om stugan fanns i hagen en varggrop. Torpet kom vid laga skifte i Westerby att tillhöra det västra Ackadimie hemmanet Stugan som var mycket liten nedrevs då och enda hus på pl-

attsen var 1915 en mindre lada av bräder invid eken

N:r 11 Eriksberg eller Hörnet

Stugan mycket liten belägen norr om Birgerstorp där soldattäppan bildar en vinkel mot skogen innehåller endast ett kök

Enligt en uppgift skulle stugan vara uppförd som bostad åt soldaten Blad efter hans pensionering Enligt en annan vara sagda soldats tjänstebostad Att en soldat med detta namn bebott stugan är säkert Omkring år 1900 inköptes lägenheten av torparen i Nybäck Jan Jansson och hans hustru Alara (om dem se under rubriken Original i Åland) efter deras död köptes den av smeden i Österby Erik Andersson och hustrun Matilda född Pettersson som ombyggde stugan och bodde där till sin död Nu Sommarnöje

*Soldaten
Erik Gustav
Blad dog
15 maj 1843
43*

N:r 12 Fallet

Liten lägenhet belägen på Westerby gårds skog nära Järlåsa station Byggt och odlad under 1800 talets sista fjärdedel av en kvinna som i byggnaden kallades Fallelkajsa Hon var gift tre gånger och överlevde alla sina män Det berättas att hon bar hem byggnadstimret från skogen Efter Kajsas död bodde här i många år Rickard Johansson med hustrun Alma Segersäll de flyttade sedan till Römossen i Skogs-Tibble som de köpte Sedan har olika arbetare hyrt bostad där

N:r 13 Fågelsta

Torp beläget mellan Dunderbo och Norrbo Nämnas första gången i Kyrkoböckerna 1759 då Erik Ersson flyttade härifrån till Jälsätra År 1777 bodde Skogsvaktaren Natanael Dalkvist här Husen revs troligen i mitten av 1800 talet Namnet Fågelstavret finnes ännu på en äga under Dunderbo (1960)

N:r 14 Fredrikslund

Soldat Westers hus ligger mellan Lagnat och Borgbäck Troligen byggt på 1800 talets senare del Här bodde sedan den upphört vara bostad för soldat flera äldre makar, bland dem en med namnet Fredrik Pettersson f.d Bonde från Junkil Han var släkt med familjen Norberg i Skrädarbo Sedan bodde Förre soldaten Carl Wester här till sin död Nu Sommarnöje

1915

N:r 15 Fredriksberg

Klockaresonen Karl Fredrick Hellberg född den 14 Februari 1825

Och hans hustru Lotta dotter av Kyrkovärden Erik Danilsson i Kölva hade gift sig 1850 och börjat odla här på Kölva mark En gammal bonbyggnad från Westerby flyttades hit varpå det nya stället fick namnet Fredr.ksberg efter sin grundläggare Som för jorden fick göra dagsvärken vid Kölva Detta par hade många barn mest dottrar En av dem Klara blev gift med Torparensen Alfred Tibblin från Stormässen som blev ägare av stället Hustrun dog snart efterlämnande två söner Georg och Klas båda järnvägsmän Fadern gifte om sig med sin hushållerska Klara Nilsson född 12/6 1836 död 4/2 1959 Deras yngste son Herman och hans hustru Judit övertog stället efter fadern som född 1864 dog 4/9 1949 Herman sålde lägenheten 1959 till Uppsala Akademi som använder den till skogsarbetarebostad Jorden friköptes av Alfred Tibblin på 1920 talet

När föddes Karl Fredrik Hellbergs dotter Emma Justina 16/6 1859

N:r 16 Fridhem i Albo

En liten lägenhet byggd under nittonhundratalets första år av f.d. arrendatoren av Albo storgård Anders Fredrik Höglund Född 1851 död 15/6 1934 och hustrun Johanna Charlotta Född Eriksson F1855 död 16/10 1934 Till lägenheten hör den lilla åker som ligger mellan järnvägen och landsvägen vester om gården där bodde senare Joel och Ester Forsberg från Ulvansvad

partiet är i vägen för nya landsvägen skall flyttas eller rivas 1964, rivningen verkställd under Maj månad 1965

N:r 17 Finnängen i Albo

Är ett område nordöst om landsvägen som utgöres av fem små jordbrukslägenheter Namnet kommer av att de arbetare som ^{bröj in till} under mitten av 1700 talet utförde odlingen av området voro finnar Jorden är god men om alla gårdarna sammanslogs blev det dock ej ett bärkraftigt jordbruk *Styckades 1869 och såldes 1871*

1869-70

N:r 18 Grindtorpet i Albo eller Grindstugan

fanns före 1738 Revs ibörjan av ¹⁸⁹⁰ 1890 talet *låg upp mot Sandgröven efter branden Nå åren efter 1895 blev stugan bondstuga*

N:r 19 Graneberg i Albo *finns och Menfärd till gården 1895*

Byggdes omkring 1895 av förre torparen Anders Benström från Ängs-

backa Det låg på Albo skog husen köptes vid makarna Benströms
död av Karl von Walden som därav gjorde ett bryggäus åt sig
vid sin gård i Finnängen *P. T. 50 m född 1825 död 1913*
Kustrun Johanna Jansdotter född 1828 död 1915 i Ånna

N:r 20 Hagen eller Herrhagen

Torp under Österby som fanns före 1738 men var försvunnit 1821

~~Det har troligen legat i närheten av det nuvarande Hagaberg~~

~~En backe på landsvägen heter ännu Hagabacken och den kanske~~

~~varit platsen för detta torp *Beaktat Legat på Trummysra åger*~~

1797 Se Persson Jorden nu till Trummysra

N:r 21 Hagaberg Ö-by

Anders Gustaf Andersson född 1826 Kustrun Maria Kristina Barn & moder x
Här byggde snickaren ~~Pettersson~~ från Österby vid 1800 talets

mitt ett litet torp som sedan övertogs av ^{Larsen} mästern Smeden Erik

Andersson till omkring sekelskiftet Han och Kustrun Matilda *Pettersson*

flyttade då fram till gården där även Petterssons änka bodde *Matildas moder*

Vid hennes begravning en vintersöndag med ett förskräckligt

yrväder hände ett intermesso Församlingens klockare Hjalmar

Österholm yttrar helt saktmodigt)" vi får väl ta in henne i

kyrkan " Den gamla stock konservativa Prosten Johan Nylund

svarar "Nej de är ju ett simpelt lik" Då fattar klockaren

humör och förklarar "Gör hur ni vill men jag står ej ute på

körgården och sjunger i de här vädret " Knotande medgav då

Prosten att kistan fick bäras in i Kyrkan för Jordfästning

Hitills hade det varit förbehållet de mera välsituerade att

få jordfästas vid Altaret De fattiga fick sin sista tjänst

av Kyrkan ute på Kyrkogården Om liket efter en fattig fördes

ned till kyrkan innan grav blivit grävd ställes den in i Klock-

stapeln , de rikas i vapenhuset eller i koret Gud själv sorterar

ej sina barn efter samma grunder som hans kyrkliga tjänare

Emellertid kom alla lik oavsett förmögenhet härefter in i Kyrkan

Här omtalade kvinna var moder till sedermera Kyrkovaktmästaren

Furir Gustav Birger

Hagaberg böt sedan under ett par årtionden innehavare några gån-

ger Bland andra var en vid namn Frid Och en Fredrick Landstr-

öm där Den senare blev sedan bonde i Hånsta i Lena socken

Då Österby styckades gjordes Hagaberg till ett eget hem som

köptes av arrendatoren Jansson från Skogs-Tibble Klockaregård

x *Johan Gustaf, i Haby Maria Lars Erik, Maria Matilda, Karl Fredrick*

Då man följer vägen som från småskolan för upp till Borgmassen och kommer förbi Borgsätra äng skjuter den lilla Hamre vreten in i skogen till vänster om vägen Några meter från vägen på östra sidan av vreten ligger ett ¹⁶⁸⁰ litet grund efter en koja som varit ganska liten Här låg redan ~~före 1734~~ det lilla torpet Hamre namnet hör samman med ordet Hammaren som i detta fall betyder utkant

I Hamre bodde år 1789 Sjudaren Anders, Ersson men då han ej kunde försörja sig som torpare flyttade han fram till Österby gård där han dog den 27 Juni år 1799 Efter honom kom Jan Erson född i Torstuna 1775 Hustrun Anna Olsdotter var född i samma socken 1759 År 1828 bodde Statdrängen Anders Lindkvist i Hamre

Den sista som bodde där hette Jansson han flyttade omkring 1860 till Hedsta varefter torpet nedrevs En dotter till denne Jansson var gift med Banvakten vid Stockbäck Gelin och mor till den Axel Gelin, också banvakt, och den första icke jordbrukare som innehade Kyrkovärdssysslan i Åland

1848 bodde Sjudaren Per Persson i Hamre

¹⁶⁸⁰ N:r + § 23 Högbo

fanns ~~före 1734~~ var beläget omedelbart norr om Österby Kvarn Jorden som tillhörde torpet är nu fördelad på Klasbo och Kvarn På plattsen där nu källaren ligger fanns en liten tegelugn där tegel brändes för gårdens behov Dera togs i åbrinken straxt nedanför kvarnen En tegelslagare Anders Nordblad född i ¹⁸²⁷ Norrbärke 1756 Han var sjuklig Hustrun hette Lisa Juliana Zetterström de bodde här efter 1801 då deras dotter Stina Lotta var född i Östrunda detta år Deras äldre dotter Juliana var född i Östrunda 1796 och flyttade till Skuttunge 1820

Här en tidsbild från denna tids rättsväsen

Vid Högstetinget 1804 blev Snickareläringen Anders Ersson från Österby och Pigan Anna Andersdotter i Högbo för första gångens lönskaläge dömda till böter Anders Ersson Zetterström 10 Riksdaler Silvermynt fördelat, till Kronan 1,54 till Häradet 1,54 Anna Anderssdotter 5 Riksdaler Samt till Ålands Kyrka han 4 och hon 2 Riksdaler Samt i Sakristian hemlig skrift och avslösning undergå Den kvinnliga parten var troligen en dotter till åvannämnda Anders Nordblad Brottet var för stort för att sockenstämman skulle få avdömma detsamma Här förekom vittnesförhör med bland andra Mjölaren vid kvarnen, som vittnade att han sett den åtalade Zetterström gå till Högbo Straffet var synnerligen

* Lisa Juliana Zetterström begärdes 15/8 1824

strängt då man besinner pänningvärdet som var mycket högt vid den-
na tid ^{strängt}

År 1756 hette torparen Westerberg och var troligen soldat

1780 var Jan Hansson här Sedan jorden tagits från torpet
blev det en ålderdomsbostad för gamla torpare Så bodde en Färn-
berg som var smed här i slutet av 1800talet men smedjan som stod
utmed vägen till Klasbo brann ned en dag 1900 bodde en gammal
torpare från Norrbo som hette Lindberg här Sedan Pettersson från
Persbo Olov Lövling från Westberga med sin dotter Tilda
Efter hennes död Rådman från Hedsta och 1959 Hj Eriksson från
Åbolund Namnet Högbo Betyder gården som ligger högt och här lig-
ger stugan betydligt högre än uthusen

1871 Jan Erik Andersson hustru Karin Charlotta Eriksson född 1834

N:r 24 Hedsta

Fanns ej 1738 Var beläget på en backe söder om järnvägen på Westerby
ägor Detta torp bytte i likhet med de flesta innehavare i rask fö-
ljd År 1805 innehades torpet av Erik Ahlin som var född i Jumkil
1766 och hans hustru Stina Jansdotter född i Åland 1771 denna
Ahlin blev på sockenstämma i September 1805 antagen som socken-
skräddare Från honom härleder ett ordstäv "Fint sa Ahlin lappa
mössan åt Girell

Den sista torparen var Gustav Adolf Rådman som även var timmerman
Omkring 1954 nedrevs uthusen Stugan kvarstod som sommarnöje men
är det endast en tidsfråga när även den rives emedan den är myc-
ket bristfällig 1822 var Andersson här

N:r 25 Herrboda Ö-by

År 1819 återfinnes namnet Herrboda för första gången i Kyrko böcker-
na då torparen här hette Jan Jansson Torpet är mycket äldre men
bar förut ett annat namn möjligen Buskbo *Nj*

1840 Här bodde till 1820 den odlingsman Jan Jansson
som då flyttade till Mossta Som inhyses fanns 1816 Kajsa Lindberg
som detta år flyttade till Fattigstugan

Torparen Färnberg var här 1840 Carl Fredrick Engstedt som var tor-
pare här på 1870 talet begick självmord genom hängning var till
ekonomiska bekymmer torde varit orsaken

Bland senare torpar: märkes Albert Mattsson från Johannesdal sedan
i Norrbo Förste ägare av stället var Anton Lindolom från Mästa *Antons x 18-12-99 gift 1928 med Ragnarhild-
Mästa Jansson från
Hälsjö Barn
Bertil och Ragn
enlid*

Areal 26,87 ha därav åker 10 ha skog
Ladugård och stall uppfört 1916 Magasin 1932

Torp under Österby beläget invid Angsbacka Fens ej 1754 men var troligen anlagt under slutet på 1700-talet. År 1901 hette torparen Eriksson han var byggnadsarbetare och utförde reparationer på de under gården hörande torpens hus.

Småbrukaren Lindgren på Lilla Norrgärdet inköpte på 1950 talet gården och sammanslog den med sin förut ägda fastighet. *Husen revs omkring*

1950 1870 hette torparen Johan Wörin född 1837 dött 1901. *Johann Holmstedt*

N:r 27 Jällsättra

Namnet Jällsättra betyder plattsen där man gällar (slaktar) björn på en säter. Plattsen var nog idealisk för ^{en} säter. Ångsmarkerna kring husen erbjödo goda beten och som framgår av namnet bedrevs också jakt senare även kolning som framgår av namnet Koltäppan på en plats bakom den nuvarande gården. ~~ett~~ ^{en} vägen till Överbo Under vilken by eller gård sätern hörde är obekant men med kännedom om att gårdar och även smärre jordlotter utgjorde ett allmänt bytes och betainingsmedel kan den bytt ägare många gånger innan den hamnade ~~sxxxxxxenxx~~ arrendgård under Wik i Balingsta Bostadshuset på denna gård bestod av en vanlig parstuga byggd någon gång på 17 eller 18-hundratalet. Men före denna fanns det tydligen en mindre säterstuga. Utanusen var årdnade så att de tillsammans med stugan bildade en icke slutet fyrkant. Nedanför den pinnmoås på vilken nuvarande mannbyggnaden ligger från dennas trappa låg stallet till vänster i vinkel med detta ett litet magasin. Mellan dessa båda hus gick vägen till gårdens vattenläkt som utgjordes av en källa varss oskyddade vatten förordnades av att hästarna vattnades i en kyo där. Mittför stallet låg snickarboden vedbod och lider som ej eller var sammanbyggda med magasinet. Genom en där beräknlig grund gick en stig till ladugården. Ny ladugård uppfördes vid sekelskiftet 1900 medan Wik ännu ägde gården. ^{Gården} Den såldes till ett skogsbolag vars disponent var en herr Sällfors från Gävle Skogen avvärkades åren 1909 - 1912. Sedan blev det landtmätning på ~~den~~ ^{ett} stora gårdskomplexet Skogen såldes till Uppsala Akademi sedan nödig husbehovsskog undantagits för gårdarna. Jällsättras hela areal blev nu 70 har och torpet Nybyget gjordes till ett eget jordbruk. Den sista arrendatoren hette Axel Fridolf Eriksson född i Järlåsa den 15 December 1870 och död i Sofielund den 7 Januari 1948. Föräldrar var arrendatoren Erik Eriksson på Hemmingsbo och hans hustru Anna Andersson. Hans hustru var Märta Haglund född i Brunnsättra i Wittinge år 1876 död i Westerby Åland 1 Juli 1927.

Han efterträdde sin äldste bror Karl som avled ogift omkring 1998
Gården var då så stor att det behövdes två drängar och två pigor
utom familjens egna medlemmar Vid skiftet lades mycket jord till
Nybyget så att Jälsätra numera ej är så stort som under arrenda-
torernas tid Under 1800-talets senare hälft utfördes stora odli-
ngsarbeten på de stora ängsmarkerna som tillhör gården
De olika ägototterna har varsitt namn Så finnes söder om än Star-
viken som för varit slätteräng Kyrkbacksvreten vid Kyrkbacken
Kvarnvreten vid ett litet fall i än där troligen en husbehovskvæ-
rn legat Faktvreten i vars bortre ände soldaten Fakts stuga låg
Om innevånarna idenna stuga se stycket Soldater i Åland Endast
dess sista invånare skall här omnämnas Hon var född i Ön 1840
och kom som hushållerska till skogsvaktaren Gustav Engström i Öv-
erbo som var änklings Hon fick tvenne barn med honom som dog i ~~en~~
späd ålder Då hennes husbonde dog hade hans son och efterträdare
August Engström ej plats för den gamla trotjänarinnan utan hon
fick flytta vart hon behagade Som hon i högsta grad motsatte sig
en flyttning till fattigstugan fick hon bo i den fallfärdiga Fakt
kojan Trots att de fattigas bostäder vid denna tid ofta voro myc-
ket bristfälliga var dock denna stuga sämre än alla andra i byggd-
-en Yttertakets var av halm som läkte så att vattnet rann utefter
insidan av väggarna Timret var så murket att åsarna som uppbar
takpanelen skilde sig från den utåt lutande framväggen Taket ho-
tade därför att falla ned över den gamla kvinnan Hon vände sig
då till husmodern i Jälsätra Märta Eriksson som bad sin make
att göra något åt saken Han och hans drängar Viktor Eklund och
Linus Andersson sätterunda stötter under panelen så att den ej
kunde falla ned Ingen kann förstå hur hon kunde klara sig för
vinterkyllan i detta kyffe År 1911 började hon bli sjuklig Fick
ett litet sår vid ena tinningen som ej ville läkas(canser?)
utan spred sig in i ögat Efter mycken övertalning av ävannämnda
feu Eriksson skulle hon resa till läkare, men kom ej längre än till
till Jälsätra där hon segnade ned på köksgolvet och dog
hennes släkt fanns nu i Småland och på Öland I en stuga i Bredinge
Kastlösa på Öland återfanns 1954 en henne tillhörig Bibel tryckt
1856 vilket bevisar att hon varit i trakten efter denna tid
1954 fanns ingen med namnet Fogelberg i trakten av Kastlösa
Arrendatorer i Jälsätra i gamla tider x

Arrendatorer i Jälsätra i gamla tider x *Traktens är att en skogsmästare*
1702 Erik Månsson 1745 Erik Olsson med hustrun Gustava *medtog hoken som*
1750 fanns här drängen Johan Geström som hade en son Johan och *boade i stugan efter*
en dotter Greta Om han var släkt till den Erik Geström som var *den gamla*
född 1793 i Frösthult och blev torpare i Eksätra efter 1721 har *död 1912*

ej kunnat utrönas

1755 hette bonden Anders Ersson möjligen en son till Erik Olsson

1756 Arvid Ersson född 1712 Om honom har prästen antecknat att
(han förstår något)

En senare bonde Anders Larsson var född i Tibble 1763 Han hade
sin svärmoder boende hos sig hon hette Anna Stina Westman och
var född i Åland 1750 1759 flyttade en man vid namn Erik
Ersson från Fogelsta till Jällsättra

Gården köptes 1914 av Arvid Eriksson som var född i Karlås i
Jumkil Han var gift med Matilda Jansson från Kullviken i Jumkil
Under deras tid uppfördes ny mangårdsbyggnad och en del utaus
Efter att de uppfört en fördelsstuga åt sig överlämnade de går-
den till sin äldsta son Henning gift med Signe Schön (från över-
bo

Gårdens areal är nu sammanlagt 70 hektar

N:r 28 Jouvannisdal

Lägenheten byggdes i början av 1890-talet av Stenarbetareförman-
nen Fredrick Hellberg och hans hustru Wilhelmina Åhlin Jorden
tillhörde Norrgården i Westerby Arrendet var 6 mansdagsvärken
under skörden 1901 sålde Hellberg husen till arbetaren Albert
Mattsson från Uppsala Då grannarna fick höra att Mattsson köpt
husen av Hellberg, varnade de markägaren, den gamla Petter Eng-
stedt i Norrgården och sade: tag inte hit Mattsson för han är
socialist: men gubben svarade, Jag skiter i va han är bara han
gör sina dagsvärken, Den fjortonde Mars 1905 flyttade Mattsson till
Herrboda och sålde då husen till jordägaren som flyttade dit 1908
Här dog Engstedt 1913 hans hustru Ida Wilhelmina Fröström 11/3 1926
Dottern Alma dog 30/5 1939 och hennes dotter Astrid 19/1 1941 1 Mon
Allmänna arvsfonden blev nu ägare och sålde lägenheten till arbete-
ren Henrik Söderlund från Trumpmyra för 3,000, Kronor
Arealen är 11 tunnland därav 3 Tun åker

N:r 29 Klockaretorp

Var beläget norr om byberget i Westerby By. Tomten var så liten at t
uthusen var uppräddade aldeles intill bergets västra sida. Huruvida
någon jord hörde till torpet är ej bekant men var det troligt eljest
hade namnet väl ej varit torp

En Klockare som gjorde sig bemärkt på sin tid var Nils Lundbom född

1745 och död 1815 Hustrun hette Greta Olsdotter född i Bälinge
 1746 död 1825 De hade en dotter Eva född 17-6-1783 som flyttade
 till soldaten Blad 1817 med vilken hon hade minst tre barn Se
 Soldater i Åland) Lundbom hade också en fosterdotter Lotta som
 var född i Uppsala 1809 Hon flyttade till Järlåsa 1817 Tydligen
 måste hemmet upplösas efter Klockarens död och den 8-åriga fos-
 terdottern fick ett nytt fosterhem i gransöcknen

Klockaregården hyste även en del fattiga släktingar till familjen
 så bodde där hustrun Brita Lisa Lundblom född i Åland 1783
 med sonen Jan född i Kulla 1808 och dottern Maja Greta född i
 Kulla 1814 troligen klockarens brors familj Vidare Änkan Madame
 Maria Björkberg född i Wärmland 1746 Med ofärdiga dottern Fredrika
 född i Gryta 1782 Titteln Madame tyder på att de voro av någ-
 ot högre stånd Vidare bodde här avskedade Ryttaren Anders Jan-
 eson Brunn Han bodde hos Klockaren Lundbom Det fanns ju även
 en kammare i klockaregården där troligen Madame var inhyst med
 eget husnäll

Lundbloms efterträdare i klockaretjänsten var skomakaren Hell-
 verg från Wallkärret Han var den sista som ej på samma gång
 var skolärare och troligen den sista Klockaren som bebodde tjä-
 nstebostaden Denna blev nu Fattigstuga och som sådan tjänst-
 gjorde den till dess att de gamla flyttades till Järlåsa nya
 ålderdomshem Stugan revs på 1920-talet Den var byggd lika som
 soldattorpstugorna Fattigstuga omtalas redan på 1700-talet
 men var den varit belägen är okänt

N:r 30 Karlsta

Fanns ej 1738 Anlades som torp men sedan den stora Herrmässen 1840 var
 blivit skivlät odlad blev det bostad för en rättare under gården Han
 sköte två par oxar som användes till körslor på den sankta mos-
 sen där hästar hade svårt att taga sig fram
 Vid styckningen av Österby blev Karlsta en mindre bondgård
 som köptes av en familj Nylund som ännu (1960) innehar den

*Föräldrar namn
 Karl G. Jansson
 f. d. 1834 hustru
 Brita Jansson
 f. d. 1843
 Barn Karl August
 f. 1840*

N:r 31 Klasbo

Nämnes första gången i kyrkoböckerna 1759 då torparen hette Erik
 Ersson född 1717 Matts Fernberg född i Faringe 1763 kom hit
 från Järlåsa 1812 I Herrborde var 1840 en torpare Färnberg som
 troligen var son till Matts Övriga barn flyttade till Vänge och
 Bondkyrko församling En Färnberg bodde i mitten av 1800-talet

*Var Fredrik
 Larsson f. 1831
 hustru
 f. d. 35
 Barn
 Ol. Karl 1865
 Johan 1870*

i Högbo Vid sekelskiftet 1900 var Erik Andersson torpare här
 Han kom från Lilla Noregården dit han flyttat från Herrbo - Ristingsbo och
 1870 Johan Färnberg född 1800 Maja Fredriksson f. 1804

Han hade ett hemmagjort tröskvark som han for omkring och tröskade åt torparna i socknen Förtjänsten var en kappe på tunnan Äldsta sonen Janne köpte ett litet ställe i Finnängen Åbo och hans son Gustav är nu (1960) kyrkovaktare i Åland. Andra sonen till Erik Andersson, kallades Klasbo August var ett något efterblivet original som större delen av sitt liv bodde i Österby och arbetade där, mest med dikning som var hans favoritsysselsättning Hans syster Anna blev gift med torparens son Tycko Jansson från Norrbo De köpte ett bondställe i Boksta i Wittinge 1905 var Gustav Gustavsson torpare vid Klasbo Han var född i ett torp under Närlinge i Björklinge och son till Gustav Sundberg och hans hustru i första giftet Gustavsson var gift med Edla Lans från Närlinge och kom som rättare till Kalsta därifrån till Herrborde som torpare och därifrån till Klasbo 1906 flyttade han till Norrgården i Westerby Där han var i 4 år Nästa torpare var Gustav Pettersson (en av de så kallade Pelliarna) Han var gift första gången med Kristina Eriksson andra gången med Agnes Westling från Wrå Flyttade sedan till Brostugan Nästa torparefolk var Linus och Signe Andersson från Nybäck som var där endast två år Därefter kom en Karlsson kallad Norbergskalle Han var alkoholist men hade söner som dels gick arrendedagarna dels skötte torpet En svenskamerikanare köpte stället men for snart åter till Amerika Ett år var en som hette Johansson där men han flyttade till Måsta *Hellberg Gunnar* Karl Eriksson från Åbolund och hans hustru ~~Johanna~~ Pettersson från Stora norrgården blev nu ägare till Klasbo Och är det fortfarande 1960

N:r 32 Kølva

Gården som under 1800-talet och fram till 1950 räknades som herrgård hade i forntiden ej ens hälften så stor åkerareal som nu Dock var den redan på 1600-talet säkerligen ett mera bärkraftigt jordbruk än de frälsegårdar som fanns i Westerby och därför förlades gästgivergården hit Gården innehades i mitten av 1600-talet av en släkt Fontelius. Här föddes ~~1665~~ Petrus O. Fontelius som var professor i Matematik och dog som kyrkoherde i Gävle År 1674 slog trolldomsraseriet ut i full blom, med stadens borgmästare Karl, Falck och Kyrkoherde Petrus Fontelius som handlande huvudparter Det var icke Falck själv som till en början utgjorde den anklagande parten utan dennes hustru, som år 1674 beskyldde Petrus Fontelius hustru Katarina för att vara en trollpacka och att hava fört hen-

nes son Håkan till Blåkulla Det viskades att prästfrun redan från barndommen varit övad i trolldom och att hon fört ett flertal barn till Blåkulla, där de på övligtsätt blivit omdöpta, skurna i fingret eller ansiktet och med blodet inskrivna i en bok Ja några barn påstodo rent av, att själva kyrkonerden på ort och ställt förrättat prästtjänst hos den onde, och en flicka, att pastorskan en natt fört henne till Blåkulla på en karl som var Borgmästare Karl Falck det gick slutligen så långt, att Fontelius måste sätta borgen för sig och hustrun med allt vad han ägde i löst och fast Som bekant dömdes Fru Fontelius till döden, dock skulle hon för det goda anseende, som hon tillförene ägt och då honvore en förnämlig mans hustru, benådas med kyrkogården d v s efter halshuggningen skulle hon ej begravas på avrättsplatsen som övriga Efter ett misslyckat flyktförsök fördes Fru Fontelius till Örebro, där hon fick sitta tillslutet av år 1676 då hon av Kungl. Maj:t frikändes

I gammal tid rådde seden att vägfärande fingo taga in för natten

och njuta förplägnad, ursprungligen utan ersättning Särskilt hade Konungen och högre ämbetsmän eller krigsfolk rätt till dylik våld-

gästning, vilket dock vållade svåra missbruk I Alsnö stadga av 1279

förbjöds dylik våldgästning varjämte föreskrevs, att i varje by skulle av härdsrätten utses en rättare, vilken ålåg att anvisa mat och härbärge mot betalning åt resande

År 1344 stadgade Magnus Ladulås att bönderna voro skyldiga att underhålla vägar såväl sommar som vinter att utföra transporter och skjutsar Därför inrättades färdstallar med vissa mellanrum

Först 1560 påbjöds upprätande av särskilda värdshus, vid de allmänna vägarna, medan förut endast mera privata sådana funnits

1584 utkom en taxa å de förnödenheter, som skulle tillhandahållas

å Gädskivaregård För att främja uppkomsten av nya Gästgivaregårdar

tillerkändes i stadga 1636 vissa privilegier åt dem, som vid de större

vägarna inrättade Gästgivaregårdar på 2 mils avstånd från närmaste

dylik, medan i kunglig förordning 1649 - betecknande nog för tiden

- föreskrevs, att å varje Gästgivaregård skulle finnas Förutom

andra Bondehus två stugor med skorsten, där folk kunde logera

både vinter och sommar, vidare ett medelmåttligt kök, stall för

upp till 24 hästar samt bodar till förvaring av medföljande

tross Vidare skulle i Gästgivaregården finnas en våning för Adel
en för annat hederligt folk ,och en för "Gemene sällskap"

Saknade den som utsågs till Gästgivare eget hemman ,tilldelades
han ett mindre sådant eller hag och ängsmark från närmaste al-
lmänning Gästgivaren kade en del förmåner för sin fastighet ,Bla-
nd annat behövde han ej deltaga i rotering ,var befriad från Jo-
rdboksränten fick monopol på försäljningen av Öl ,Vin och Bränn-
vin på en vid omkrets Denna afärsvärksamhet var ganska inkomstbrin-
gande men begränsades genom 1800 talets rusdryckslagstiftning
På 1600 talet ålades Gästgivarne att fortskaffa resande mot be-
talning efter viss taxa och allmogeen endast när gästgivareskjuts-
arna ej förslog måste mot avgift tillhandahålla s k Håll- eller
reservskjuts år 1878 avskaffades hållskjutserna

I mitten av 1600 talet eriedes 6 öre silvermynt pr mil för en rid-
häst och det dubbla för häst och vagn Färdhastigheten var cirka 6
mil pr dag År 1738 upptog taxan för resande på en gästgivare-
gård följande priser :en måltid husmanskost 20 öre en måltid för
en dräng 15 öre En kanna dubbelt Öl 16 öre En kanna enkelt Öl 12
öre En kanna dubbelt Brännvin 4 skillingar en kanna enkelt brännv-
in 3 skillingar En säng över natten 8 öre ,ljus och ved över natten
10 öre, en kanna korn 12 öre en kanna havra 7 öre, 12 kannor hö 8 öre
En kanna mjölk 9 öre En Kanna = 2,617 Liter

Kölva hade troligen från början upptagits som nydling i kanten av
de stora allmänningsskogar som fanns i trakten Gården kom troligen
tidigt i kronans och sedan i adelns ägo Dessa ägare hade förstånd
att tillskansa sig stora skogs och odlingsmarker av allmänningen
Gårdens hus låg vid landsvägen i trädgården till vänster om uppfars-
vägen till nuvarande huvudbyggningen Vid grävning för plantering
av fruktträd blottades grunden till en kringbyggd gård av medeltida
typ Tydligt var denna gård för liten när förärdringen om tre oli-
ka sorts natthärbergen kom varför den nuvarande byggnaden uppför-
des kanske i slutet av 1600 talet eller i början av 1700 talet, den
lär enligt traditionen senare blivit tillbyggd, Den stora stenladu-
gården uppfördes av Arrendatoren Anders Bergmark som för övrigt odlade
stora arealre av de till gården hörande ängsmarkerna och då två hem-

man från Westerby lades till Kölva blev ~~utbuden~~ utbuden för små och måste ombyggas. Nu byggdes också flera bostäder för statare OCH annan personal den lilla bondgården hade blivit Herrgård. Tidvis var gästgiveriet och jordbruket förenat under samma person, men ibland drevs krogrörelsen för sig då krögaren var skriven vid krogen. Vi skall här nedan se så långt de ofullständiga kyrkoböckerna meger namnge innehavare av gården och krogen.

1747 var en Matts Mansson ~~skrivaren~~ skriven vid krogen. 1751 var Hans Persson krögare gästgivaren hette då Lars Westman 1759 samtida hette bonden på gården Per Ersson som den 26/11 1759 valdes till föreståndare för sockenmagasinet vilket bevisar att han ej var ny på orten när fanns alltså både en krögare en gästgivare och en bonde samtidigt.

I början av 1800 talet var den 1785 itibble födda Sundin gästgivar ~~en~~. Om honom heter det i kyrkoboken att han "är AKTNINGSVARD". Hans hustru var från Rasbo en deras dotter var gift med bonden Anders Persson Löverboe Svägerska med Katarina Engstedt i Westerby. Sundin var gästgivare så sent som 1825 Han dog av slag i Westerby 26/1842. Namnemannen Erik Danielsson var gästgivare 1835. En lingspektor Hellstrand var vid Kölva på 1800 talet. Han dog där i lungrot 1854 44år 1 månad och 15 dagar gammal. Han ligger begravnen vid östra kyrkogårdsmuren midtför kyrkofönstret. En hans son hade ~~spesial~~ affär i hörnet av Drottningatan och stora torget (Axel Hellstrand).

Gården som lydde under Sjö gods arrenderades under senare rjärdelen av 1800 talet av Anders Bergmark vars hustru Charlotta Margareta var dotter till bonden Karl Girell i Westerby och hans hustru Fredrika Engstedt. Denna arrendator utförde stora odlingsarbeten uppförde tre torp samt gårdens ladugård av grästen. Man kan säga att åkerarealen minst fördubblades under hans tid.

Från Westerby lades två hemman till gården då byn skiftades och nu blev Kölva en mindre herrgård och innehavaren fick titeln Patron. Han blev också den första som fick gravvård av sten på Ålands kyrkogård. Sonen Carl Bergmark övertog gården efter fadern för en kort tid. Han efterträddes av lingspektoren Arvidsson från Wrå i Skogs-Tibble som var gift med hans syster. Nästa arrendator var Ferdinand Johansson som samtidigt några år innehade Westerby gård. Han var alkoholist och slutade som bettiare i Sala.

Anders Albert Bergmark föddes 1858 - 24 April 1824 död 10 februari 1883

Hustrun Charlotta Margareta född Girell 1 Nov 1827 död 27 Mar 1881

Kölva agde stora värdefulla skogar som lockade trävarubolag. Ett sådant köpte gården år 1909 och byggde såg söder om gården. Här blev nu ett rörligt liv några år framåt. Arbetare kom från andra trakter och fick arbete i sägen eller i skogen.

Samtidigt fanns en såg vid järnvägsstationen där Överbo skog försägades. Socknen nådde nu det högsta invånaretal och någonsin. Inkomst, över 400 personer. Inkomsten var liten, men spriten flödade. Ett typiskt exempel var maskinisten Rubin från Stockholm som dagligen drack ensam ur en liter sprit för varje dag och gick i ständigt rus. Ledare av rörelsen vid Kölva såg hette Hallström. Hans tre barn hette Svea, Sune och Sven och några mönster för ungdomen.

Efter avvärkningens slut kom gården i en Ingeniör Valter Hesselmanns ägo. Hans bröder Erik som var ogift blev förvaltare här. System Anna hushållade för honom till en början och deras gamla mor var medlem av hushållet. Familjen kom från Ludvigsbergs gård på Muskö i Stockholms skärgård som Erik här arrenderade men kom på obestånd. En del folk medföljde från Muskö. Ex hembiträdet Kattri, Marjoma finska till börden. Hon flyttade åter till Muskö och blev gift med en bondeson, Pettersson. Rättaren Emil Johansson med hustru och fem söner var också med. Likaså statorängen ~~Kajgren~~ Baracken Ekberg och Kusken Dalgren som då Patron skulle fara till staden fick ikläda sig liveré och med drovka sjudsa till stationen. Andra pjärrar i trakten åkte med mjölkskjutsen. Vid Kölva hade nu blivit fint herskap. Trädgårdsmästare anställdes, en ungkarl Halvar Pettersson som bland annat fick anlägga en del sparrissängar. Mellan boningshuset och landsvägen anlades fruktträdgård. Vid grävningen för träden fann man grunderna efter de gamla utnusen, straxt vid landsvägen söder om upprärsvagen till huvudbyggnaden, som varit byggda i fyrkant enligt gammalt bruk. Till höger om inlätsvägen till de nya utnusen straxt invid landsvägen med front mot denna låg till mitten av 1900 talet en gammal parstuga kallad Krogen. Där hade utskänkningsen av öl och brännvin försiggått. Senare, då endast öl fick serveras gäster förlades denna till en sal i mangårdsbyggnaden. Uppbörsen av kronoskatten förräklades vid Kölva till in på 1900 talet.

Erik Hesselman var en duktig jordbrukare han ägde än på Åmossan ett ganska stort företag då man hör att massorna utgjorde 15 m³ på sträckmetern. Som biträde åt Landtbruksingenjören vid avvägningen deltog två torpare Alfred Tibblin från Fredriksberg och Linus Andersson från Nybäck.

Arbetet utfördes av två dikesgravare Åkerlund och Persson De stora jordsträngarna kom ej att utköras förrän 1958 då Hesselman för länge sedan var död Täckdikningar och stensprängningar utfördes även Gården försattes i godt skick

Sedan systemen om något år gift sig med Skogsförvaltaren Bertil Isaksson måste han skaffa hushållerskor En av dessa Fröken Larsson fick avsked av en ovanlig anledning

Det var i början av November månad och potatisen hade ej blivit upptagen Gårdens folk samt torpare och några lejda kvinnor gick ock frös bland de kälade jordkokorna Patron som gått och sett på eländet sade vid dagsvärkets slut "ja om ni är snälla och kommer igen i morgon så skall jag bjuda på kaffe " Folket kom och vid kaffetiden kom jumfrun med en korg och började årdna för servering Patron ser att bröd saknas och frågar "Har Hulda glömt bröd" och får till svar "Nej ,men Fröken Larsson sade att det dugde utan bröd" Omedelbart går den förargade Patron Hesselman hem och säger upp sin snåla hushållerska till avflyttning ty han skändes för folket

Hesselman var den andra som skaffade traktor i Åland en stor tung koloss av Munktells fabrikat med en ensylindrig Avans motor Den kördes av gårdssnickaren J J Walltin

Gårdens ägare Walter Hesselman köpte Glasberga i Södermanland och förflyttade sin bror som förvaltare dit Kölva såldes till en Herr Axel Ålenius från Uppsala Priset var 98,000 Kronor Det blev auktion och flyttning till nya gården

Men först hade Erik H gift sig med sin sista hushållerska som var cirka 20 år yngre än han och hette Elin Engström De fick sedan en son Curt född på Glasberga

Ålenius hade tre söner varav den äldsta Nils blev intendent i Upplands Fornminnesförenings tjänst

Skeppsredare Bank på Bredsjö köpte sedan gården men först Herrarna Dalgren far och son iståndsätte jordbruket bland annat åmosen De idkar svinavel 1960

Större delen av skogen såldes redan under Hesselmans tid till Uppsala Akademi

Areal 362,33 da av 112,33 har åker 250 har skog

N:r 33 Kølvtorp

Dragontorp, beläget alldeles intill landsvägens östra sida, vid skogskanten där skogen stöter intill vägen norr om gårdet. År 1750-56 bodde där David Mattsson som hade en blind dotter. Senare bodde här Erik Ersson född 1759 och hans hustru Anna Andersdotter född 1761. Deras son Per Eriksson född i Åland 1792 blev Dragon med namnet Per Kempe. Han flyttade till Börge 1819 men återkom och blev skogsvaktare och innehade torpet ännu 1833. Sedan bodde mästarbetare från gården där med ofta ombyte. 1901 Strömberg med dottern Augusta 6, år som hade Sömnssjuka flyttade till Tjälinge. Den sista familj som bodde här hette Eriksson och flyttade 1916. Husen nedrevs 1924. *Erik Ersson dog 1823*

N:r 34 Kvarnen

är numera den enda vattendrivna kvarn och såg inom Ålands socken. Kvarndammen ligger tydligen på den plats, där fallet ursprungligen uppstod för att utnyttjas som drivkraft för kvarn och såg. Dammen var ursprungligen av trä. Med stöd av ett stort flyttblock byggdes två kistor eller lådor av timmer som fylles med sten. Mot dessa stöddes dammen som var av plank som stående slogs ned mot åbottnen som här består av berg täckt av ett lager slamlera. På kistorna byggdes en bro som begagnades in på 1870 talet, då Westerby bönderna drev sina kor till bete på Österby skog. Från dammen ledde en lång träränna till det stora vattenhjulet vid kvarnen som låg nedanför den stora sten som ligger cirka 50 meter öster om den nuvarande anläggningen. Kvarnen som flyttades till sin nuvarande plats omkring sekelskiftet 1899-1900 kallades fordom ömsom Österby och Westerby Kvarn. Den nuvarande dammen uppfördes av cement år 1923 av Godsägare Ture Bolander.

På Westerby sida om ån låg sågen ungefär mittför lägenheten Rosenlunds bostadshus som nu ligger på den förra sågbacken. Att denna såg var av betydelse bevisas av att vid laga skifte av Westerby by ett markområde här avdelades till gemensam sågtomt för byns bönder. Sedermera tillföll hela fallet Österby Gård som troligen i mitten av 1800 talet anordnade en murad avloppsränna på andrasidan om kvarnen och där bygga en enbladig såg driven av vattenhjul. På sidorna av denna avloppsränna lades skoning av sten troligen av Dal-

karlar som voro värksamma i socknen vid denna tid. Då kvarnen flyttades till sin nuvarande plats slopades vattenhjulet och turbin in-
+ den gamla kvarnen var byggd 1767. *notis för den gamla kvarnen från 1767*
i ena kvarnen med dätet 1767

sattes för gemensam drift av kvarn och såg
Ikvarnen installerades omkring år 1922 en elektrisk dynamo som
gav Österby gård elektrisk belysning Den drevs av turbinen från
skymningen till Klockan 10 på aftonen samt från Klockan 5 till
dager på morgonen Vid vattenbrist användes dels en råoljemotor
dels en lokomobil för driften av generatorm Sedan socknen i sin
helhet blivit elektrisifierad har denna anordning slopats
Såg och kvarn drives numera vid vattenbrist med elektrisk kraft

Mjölmare

1745-47 Karl Jansson

1755 Matts Andersson 1777 Jan Danielsson

1787 Öberg

Om mjölnaresläkten Åsberg är antecknat

Mjöl'naren Petter Åsberg född i Åland 1761 anteckning Ganska
välkänd" Hustrun Elisabet Berglind född i Bro 1741

Deras son Johan Petter Åsberg född i Åland 1788 antecknad som
"Obstinat" Han hade troligen ej funnit sig i prästens översitteri
utan svarat en annan mening som ej var tillräckligt underdånig
Hans hustru hette Agneta Wretberg född i Skogstibble 1783 83
Tituleras Madam Hon var troligen dotter till komminister Wret-
berg i Tibble Kom hit från Östrunda 1810 Sonen Lars Petter
Var född i Åland den 14-9-1811 Om honom antecknades "Läser
väl tillochmed språken" detta i husförhörlängden Tydligen var
någon i familjen mycket läskunnig troligen Madam Wretberg "ågon
skola fanns ju ej att inhämta kunskaper i

Senare under ardettonhundratalet skedde ombyte av mjöl'nare
ganska ofta några endast kända till namnet såsom Lundholm Wallen
Hedman m :f Med Fredrik Hellberg kom en kunnig man på Mjöl'nare-
platsen Han var smed slöjdare och mycket annat Blev mjöl'nare
1900 Efter honom kom Johan Blomlöv som förut varit torpare
Han flyttade till Handen i Westerhanninge Sedan platsen uppe-
hållits av en möbelsnickare Pettersson en liten tid kom Helmer
Karlsson från Vrå i Skogs-Tibble hit Han är en kunnig man som
även deltar i det kommunala arbetet

1821 vigdes Per Mattsson i Kram den 21 oktober

Johan Lundholm född 1831 Hustrun Vilhelmina Amos född 1833
Sonen: Karl ¹⁸⁵⁵ gift med barnmorskan i Järlåsa bodde i Granäs 1898
Dottern Matilda f 1861

N:r 35 Kobacken 1852

Är en från Westerby by utflyttad ackademiärd Plattsén där den är byggd hette även förut Kobacken därför att byalaget där hämtade sina kor vid en grind när dessa betade på Norrängen Arealen var före sammanslagningen med den andra Akademiärd 21,18 har åker Manbyggnaden uppfördes 1907, ladugård och stall 1890

N:r 36 Källbacken

Byggd av förre torparen Alstedt från Hedsta Båda makarna dog här Efterträdde av dottern Charlotta Eriksson och hennes man Karl Eriksson Sedan dessa båda flyttat till Lerbacken i Upplands-Bälinge köptes lägenheten av förre hemmansägaren Johan Strid som var gift med Alstedts dotter Ida Sedan dessa båda dött såldes lägenheten till Helge Andersson från Trumfmyra

Österby

N:r 37 Lilbo

torp under ~~Lilbo~~ fanns 1814 och 1822 *låg öster om Ykimsätra*

N:r 38 Lund eller Lundberga

Omtalas 1756 då torparen hette Olov, Olsson Torpet låg öster om den skogsdunge som från Österby sträcker sig upp mot Dalås några hundra meter söder om den senare gården Lundberga var ett av de minsta torpen under Österby Stugan liten och låg var den enda torpstuga i socken som var rappad utvändigt Bland torpets innehavare under 1900 talet nämnes Segersäll Skön Den senare flyttade till Olovsberg i Bälinge Sedan köpte han Nybygget i Åland Sedan han sålt detta flyttade han till Gamla-Uppsala Där han dog

Efter torpets försäljning gick det genom flera händer tills det köptes av Lambert, Engström i Westerby som rev bort de dåliga husen och brukade jorden i sanbruk med sin gård Westerby N:r 7 Sedan såldes det till innehavaren av fastigheten Furunäs Fritts, Eriksson

Karl Olov Ling född 1816 Hustru Kristina född 1824 Inom stadsbyggnad i Uppsala

N:r 39 Lugnet

För detta torp under Westerby Omtalas första gången 1753 De äldsta husen låg några hundra meter längre norr ut vid skogskanten till vänster om den väg som genom skogen går till Borgmässen Idenna stuga bodde en gumma kallad Lars-Larsmor Under hennes tid hängde alltid kläder ute vid stugan varför denna fick namnet Lusfläktan Gumman Larsson blev nära 100 år och dog på Järlåsa Ålderdomshem på 1920 talet Den nuvarande gården som har en areal av 19,5 Har är uppbyggd och bebos av familjen Wester (1960)

N: 40 Mellanbo

har legat i Ålbo mellan Gammelängen och den östligaste gården i byn troligen var det ~~ett~~ torp under den gamla frälsegården Det fanns 1738

N:r 41 Modare

Lägenhet på Westerby ägor, ligger väster om Stocabäck Byggt efter 1875 I slutet av 1890 talet bodde här skräddaren Ljunglin senare hette torparen Sörbom, han blev dödad av åskan under slätterarbete år 1901 Sedan var Karl, Brunnkvist och hans hustru Augusta Tiblin ägare av stället i många år Han var från Wittinge hon från Åland

N:r 42 Mosta utalas Mässta

Enligt en av Gustav Wasa utfärdad lag, som var gällande in på 1800 talet, hade vem som häst rättighet att på allmänning odla, bebygga och för all framtid äga den av honom anlagda nybyggare fastigheten Av detta medgivande begagnade sig arbetaren vid Lingonbacka pappersbruk Jan Jansson född i Wänge 1751 Hustrun Stina, Klasdotter var född i Järlåsa 1761 De bodde vid Herrboda, började odla vid Mosta 1816 Han var då 65 och hon 55 år gamla Bostaden fick de färdig så att de kunde flytta dit och kyrkoskrivas 1820 Han kallas i kyrkoböckerna med titeln Odlingssmannen De måste dock överlåta fullbordandet av arbetet till mågen Odlingssmannen Erik, Lindblom f, 1795 Hustrun Kajsa-Stina Persdotter var född 1802 4/10 Deras son Johan Erick Lindblom var född den 11 April 1843 Under hans tid gick tydligen gården ur släkten ty sonen Arvid flyttade till Bälinge och gifte sig han var född 1868 och hustrun Kristina Bernhardina var född 1878 Nu bytte stället ofta ägare och ibland ~~Änze~~ ndatorer En från Trumpmyra härstammande man vid namn Andersson-Perman var en tid innehavare av Mosta men flyttade till Åloppe i Bälinge där han dog Hans änka Anna bodde sedan i en liten stuga vid landsvägen intill Kapället Inemot Sekelskiftet 18-1900 bodde Johan Blomlöv och hans hustru Josefina Fakt här De hade barn som skulle gå i skolan och flyttade därför till Stora Norrgårdet och därifrån till Ålands Kvarn Sedan kom Skomakaren Adolf Fredrik Eriksson som ägare till Mosta Han var ogift men fick som hushållerska Lotten Eriksson från Norrbo i Skogs-Tibble Devore för övrigt släkt på långt håll De gifte sig och då barnen blev skolpliktiga såldes Mässta och familjen flyttade till Norrgården i Westerby Under deras tid föddes 6 kor och en häst på Mosta men då arrenderades den till Överbo hörande Kattmoren Men då Överbo omkring 1913 styckades kom kattmoren i Uppsala Universitets ägo som planterade skog på åkerjorden ~~Georg, Andersson från Battersbo i Järlåsa blev nästa ägare men om~~

en tid blev han sjuk och gården såldes till en f.d soldat
Thid från Börje Han tröttnade snart och detsamma gjorde en
vid namn Johansson som kom från Klasbo
Gårdens läge långt från bebyggelse (8 Kilometer till sockenkyrkan
med mycket dålig väg till Överbo samt den vattensjuka dyjorden
har gjort att stället ofta bytt ägare

RÄTTELSE:: År 1913 köpte Arvid Lindblom av den gamla Mosta släkten
gården av Fredrik Eriksson och ej som även sagts

1857 *1857 bodde här drängen Anders Larsson*
Georg Andersson, Han kom först senare

N:r 43 Norrbo

fanns före 1694 Torpet som ligger längst österut i kanten av Öster-
byslätten är högt liggande på en backe men ganska långt från lands-
vägen I slutet av 1800 talet var en torpare ^{Född 1841} Lindberg boende där
Han var stor humorist men fattig som torpare i allmänhet Familjen
flyttade sedan till Högbo där mannen avled omkring sekelskiftet
hustrun flyttade till Wittinge en dotter var där gift med en hand-
lare vid Boksta Nästa torpare hette Jansson Deras vindögda son Ty-
ko gift med Klasboanna flyttade till Boksta i Wittinge där de köp-
te ett hemman Efter dem kom Albert Mattsson från Herrboda hit
Han köpte stället som sedan övertogs av hans son Harald som nu äger
detsamma 1960

Torpet är vad jordmännen beträffar ett av de bättre som hört till
Österby. *Lindbergs hustru Anna Jansdotter född 1825 barnen Karl 54 Lars 57 Anna 59
Larisa 61 Johan 65 Hilma 69 Hilma 73 Gustav 8*

N:r 43 Norrgårde Stora

Fanns före 1738 På 1750 talet bodde här en torpare Westerberg tro-
ligen soldat han flyttade sedan till Högbo Här liksom vid övriga
torp skedde ofta ombyte på torpare Den första ägaren till stället
var gunnar Pettersson från Talltorpet i Skogstibble född 30/1 1891
Hans hustru hette Berta Kristina Bergman Deras barn var Maj-Britt
och Valborg gift med Karl Eriksson i Klasbo Sonen Gunnar övertog
gården efter föräldrarna Arealen är 54 har därav 17,5 åker och 36,5
skog Mangårdsbyggnad uppfördes omkring 1900 stalloch ladugård 1930
Magasin 1936

*1746 var Westerberg Torpare 1872 Lars Petter Ahlström 1888 hustr
Larisa Vängström 1845*

N:r 45 Norrgärdet Lilla

anlagt efter år 1800 Litet och dåligt men tillagt mera jord vid
försäljningen Köparen Lindgren från Kvarnberg i Vänge inköpte även
Högdal så att jordarealen blev större Torpare var här vid sekelskiftet
18-1900 Jakob, Petter, Alfréd, Johansson född 1856 i Småland och hans
hustru Matilda, Augusta f Almkvist (1860-1929 11/6") Sonen se Överbo

1744-45 Olav Olsson
1746-1750 Per Persson

1870 Erik Andersson född 1836 död 1958 Hustrun Kristina Thelin 1836-1902 Son Jan Erik 1862-1934
 Karl August 1864-1946 Wilhelmina 1866-1953 Larin 1872 död ung Johanna 1873 död ung
 Efter dem kom Alfred Pettersson (en av Pellarna) Långpelle f 1865 i Stille
 Hustrun Karolina Kristina född Edberg f 1862 blev överkörd och dödad *de Norber
 och Jälsätra*
 av en spårvagn på Kungsgatan i Uppsala Sedan flyttade mannen ned till
 Österby gård

N:46 Nygård

tillhörde Westerby by och var nog ett torp som gjorde dagsvärken
 vid Österby Här bodde år 1774 Henrik Norberg som var från Norbergs
 bergslag Sonen Erik föddes här den 22-5-1774 Slakten flyttade sedan
 till torpet Skrädarebo När byn skiftades och gårdarna såldes
 blev Nygård en liten bondgård eller vad vi nu skulle kalla ett Eget-
 hem Bonden Anders, Andersson som var gift med Anna Stina Andersson
 från Överbo hade detta ställe men köpte den midt för skolan belagna
 hemmanet som äggs av hantlangaren Nilsson och förut av slakten Girell
 Da Andersson belöll Nygård kom det att höra samman med Vesterby
 gården De sista som stadigst bebodde Nygård var Anders Anderssons
 barnbarn järnvägsarbetaren Johan, August Andersson och hans syster
 Signe Andersson Sedan har det hyrts ut till sommarnöje
 Gården byggd efter 1738

N:r 47 Nyterpet i Ålbo *Nyter från Ålbo 1965*
 torp, fanns före 1738 ~~Revs före år 1900~~ *Nu Wenströms*

N:r 48 Nybygget

torp under Jälsätra Fanns före 1738 Torpet var litet och böt ofta
 innehavare Sålunda hette torparen år 1745 Erik, Andersson 1756 Erik
 Persson som var född 1712, 1759 Matts, Fogelberg född 12-11-1736
 Hans dotter Anna var född 1760 och dottern Kattarina 1763
 1775 var Skogsvaktaren Matias Tjäder torpare här I början av 1800
 talet Gustav Andersson och Brita Jansdotter han född i Åland 1780
 hon född 1764 torpare här I mitten av 1800, talet hette torparen
 Johan, August von Walden som var född i Östrunda den tjugonde Okt-
 ober 1829 Hans äldsta son var född i Nybygget 185⁸ och den yngsta
 även där 24/4 1868 Familjen flyttade sedan till Karbo i Wänge
 Den sista torparen i Nybygget var Johan Pettersson från Östrunda
 Då han omkring 1913 flyttade till Björklund =Nöttbacken blev torpet
 bondgård genom att dess areal flerdubblades genom att jord från
 Jälsätra lades till det förra torpet Nu inköptes detta av Olov
 Skön som kom från Olovsberg i Bälinge Familjen hade förut varit
 torpare i Lundberga i Åland Själv var Skön till ytterlighet eko-
 nomisk men ej någon framstående arbetsförmåga Han var hård mot
 sin hustru och sina fyra döttrar Sanna, Signe, Sally, och Selma
 av dessa var endast de två sistnämnda med vid Nybygget Kvinnorna
 fick utföra allt arbete även det tyngsta under det att Skön själv

förebärande sjukdom drog sig undan arbetet så mycket som möjligt. Mot sin hustru var han frikostig med hugg och slag så att hon gick från honom och tog sin tillflykt till dottern Signe som var gift med fördrängen Einar Åhlander i Österby Sedan han bett om förlåtelse följde hon med tillbaka hem till Nybygget. Fastigheten såldes till Widegren som uppförde ny Mangårdsbyggnad 1931 och uthus 1926. Gården har en areal av 33,50. Har därav 16 åker.

N:r 49 Nybäck

längspektoren Anders Bergmarkarrendator på Kölva odlade de smala åkerremsor på båda sidor om bäcken från Stockbäck fram till Kölva gårde sammanlagt 6 3/4 tunnland och anlade där ett torp som fick namnet Nybäck. Boningshuset som var flyttat från annan plats (det syntes spår av nedmärkningen på väggarna) var ej byggt i samma stil som traktens övriga torpkojor. Först en Tvist, sedan en förstuga med dörr till köket. Mellan Tvisten och förstugan fanns två dörrar som liknade ett par uthusdörrar eller portar hopsågade av ohyvlade bräder med synliga nallar eller slåar. Köket som upptog hela husets bredd hade två fönster, ett på vardera långsidan. Husets gavlar saknade fönster. Murverket, spis och bakugn, stod mitt i huset, så att en smal gång uppstod mellan södra väggen och muren. Det var ingången till kammaren som också upptog hela husets bredd. Elstaden i kammaren var en öppen spis. I köket fanns en liten järnspis. Trossbottnar saknades i hela huset. Ladugården byggd omkring sekelskiftet med laxknutar, var ljus och rymlig, plats för 5 kor men hade genom dålig ventilation blivit uppruten nedanför fönstern. Söder om ladugården och sammanbyggd med denna låg logen, troligen också flyttad hit från annan plats. Logkistan var timrad med liggande timmer på alla fyra sidorna och plankgolv. Inga portar fanns utan bara luckor ett minne från slagtröskningens dagar. Ladan med sina två små golv var för liten för torpets behov, underdet att ladugården var nästan för stor, men då det förut funnits häst här hade den tilltagits med platts även för denna. Källare var ingrävd i backen efter vägen till Stockbäck.

En torpare som var länge vid detta torp var Jan Jansson född i Enåker och hans manhaftiga hustru Klara var från Järlåsa. Dessa båda voro mycket arbetsamma och även sparsamma. De hade endast en son August som mot sina föräldrars villja gifte sig med pigan vid Kölva Tilda Hellberg från Anarven i Skuttunge. Nu flyttade de gamla till lägenheten Hörnet och de unga fick övertaga torpet. Den gamla Jan Jansson var mycket vital och gick ännu vid 90 års ålder och arbetade vid Kölva med dikning och varjehanda.

Efter August Janssons död 1905 tog änkan platts som hushållerska och hade sin kvarlevande son Joel med sig En yngre son dog före fadern, De båda hamnade slutligen vid Tagsta i Alsike där Tilda hushållade för en gammal bonde som testamenterade sin gård till sin hushållerska och hennes son Där dog Tilda den 13 April 1958 94 år gammal Hon var nämligen född den 14 April 1864

År 1914 var en torpare här som hette Lars Larss on han flyttade snart till Juvansbo i Björklinge där han köpte ett mindre jordbruk

På äldre dagar köpte han en stuga vid Kättgrind i Skuttunge men vistas nu på Aldersdomshemmet Lundgården i Bälinge 1961 Nästa torpare var en familj Nordkvist som härstammade från Norrland Han hade arbetat vid Skönviks sågverk men kommit som statdräng till Gamla-Uppsala och därifrån till Nybäck där han ej blev gammal endast ett eller två år Kom sedan ned till Kølva där han blev ladugårdsskarl Isak, August Nordkvist dog omkring 1918 i Kølva

Efter honom kom Fjärdingsmannen Linus Isedor Andersson från Kobacken till Nybäck Han var här i fem år varefter han flyttade till Klasbo under Österby i Åland

Nästa torpare var Valfrid Andersson från Borsätra i Tibble och efter honom kom en dikare Persson som sedan följde Hesselman till Glasberga Sedan stod torpet öde och under 19⁴⁰ talet revs husen Jorden på detta torp var utmärkt men arealen mycket för liten

N:r, 50 Norrgården i Westerby

Belägen norr om kyrkan på södra änden av en moränås av folknumern kallad pissbacken därför att då folket från de norra gårdarna, vars utfarsväg då gick fram här, stannade och kastade vatten innan de gick fram till kyrkan Namnet försvann då platsen blev bebyggd Efter på 1840 talet utfört laga skifte av Westerby by värkstälde en arrendator Lundin utflyttning av husen som förutvar belägna söder om den nuvarande byn Hur dessa såg ut ett tjugotal år efter utflyttningen framgår av här nedan infördt syneinstrument av år 1864 Vid uppförande av husen på nya platsen förlades de i samma stil som i byn D v s i fyrkant fast ej i samma slutna stil som förut Boningshuste längst i söder med front mot kyrkan var en såkallad parstuga, med det stora köket i öster Stampat lergolv och ³ små fönster med fyra små rutor i varje Den stora öppna spisen med sin kåpa uppburen av en fyrbilad timmerstock under stödd av ett

rundt s,å,k stagstöd av trä som i sin tur vilade på en gråstens-
häll som väl letatsupp utanför i terängen Gråsten ingick också
i bakugnsmuren Bakugnen saknade järnlucka (en sådan kostade går-
den ej på åt sina arrendatorer) utan kvinnorna fick använda en
trälucka som stöddes upp med en stor Den stora vida skorstenen
bidrog att sänka temperaturen i köket under de kalla vinternätte-
rna Spjäll fanns men saknade den vanliga järntenen för dess
manöverering utan även här fick en stor tjänstgöra vid spjället
öppnande och stängande Detta senare berodde mycket på slöhet
hos gårdens ägare (1900) Från den öppna eldstaden spred sig rö-
ken ut i köket där tak och all annan inredning antog sotets färg
Panelen som bestod av breda handhyvlade bräder liggande på s k
förvandling uppbars av fyrkantiga åsar i kökets längdriktning
Under dessa åsar hade spikats runda stänger av ungefär 8 centim-
eters diameter på dessa lades de hyvlade störrar (brödspett)
varpå det dåligt jästa och dåligt gräddade rågbrödet hängdes
till torkning Sedan brödet blivit tortt och tillräckligt imprig-
nerat med rök flugsmutts och damm togs det ned och placherades
i en lår i matboden På de så kallade Ran=Rånstängerna som upp-
bar brödspettarna låg i samma riktning som dessa på vardera sidan
om en ås en cirka 30 cm bred bräda som på den sålunda bildade
hyllan utgjorde platts för mjölkbunkar som skulle skummas ,hur
skulle grädde och smör bli Väggarna hade rappats med bruk bla-
ndat med linagnar =Skäv) på detta hade klistrats mörka storblom-
miga tapeter som hängde i trasor ,ett bra tillhåll för de stora
väggglushopar som också där trivdes förträffligt Hur stort detta
kök var kan ej med säkerhet anges men om man tänker på de möbler
det rymde måtte det varit ganska stort.På norra väggen var först
spisen med bakugn sedan en vedlår och efter denna husbondefolkets
Gustavianska säng Därmed var denna vägg fylld Vid den östra gav-
elväggen stod en stor och klumpig byrå (där hade förr stått en
dalkarsklocka) sedan en stol ,drängens platts, det stora slagbor-
det, här kallat fällbord, så en stol , husbondens platts.Vid hans
sida hustrun sedan barnen och vid bordets vänstra sida tjänste-
folket och daglönare Eventuella tiggare fick vänta till husfolket
att för att återgå till möbleringen så stod i sydostra hörnet
en säng och vid dennas ände en soffa sedan en bänk och i hörnet
vid dörren ett väggfast hörnskåp Kökets längd torde hava varit
omkring 5 eller 6 meter

Mellan dörren till förstugan(farstu) och spismuren fanns en liten
smal dörr in till den lilla kammare som utgjorde drängens bostad
Här fanns endast en soffa ett hörnskåp en stol och ett bord ,me-

ra fick ej plattsdär Som eldstad fanns endast en dålig öppen spis

Det vestliga stora rummet hade endast två fönster Eldstad saknades I detta rum som ej var så svartt av rök förvarades de bästa möblerna samt linneoch gångklädesförrådet Rummet kallades Anderstugan

En del av mangårdsbyggnaderna i den gamla byn saknade detta rum Dörrarna i huset var ej de ursprungliga utan voro gjorda i speglar och gulmålade ,de tillverkades på 1880 talet av gustav Fröström svärfar till A,P,En stedt som även gjorde nya fönster i större format Fönsterna utböts omkring 1899 detta arbete utfördes av timmermannen Westlund från Dalås Det gamla jordgolvet var sedan länge ersatt med ett av breda granplankor bestående trägolf Väggarna av liggande timmer var brädfodrade runt köket en brädfodring som var spruken och förstörd av väder och vind

Taket var av bräder lagda på förvandling Efter nittonhundra lades tegel på den östra halvan av taket

Ladugården i wester ,sammanbyggd med ett foderhus av timmer,i övrigt fristående hade samma utseende som en parstuga Genom den ~~KÄXXXX~~ på östra sidan befintliga dörren kom man in i en förstuga här kallad Lana ,i dess borttre ända ett svinhus som troligen saknade fönster,och om ett sådant fanns var det endast cirka 15 cm i fyrkant Samma storlek hade de fyra gluggar som skulle släppa in ljus i ladugården De hade ursprungligen varit försedda med glas ,men då en ruta blev utslagen ersattes den med litet halm eller en säktrasa varför det vid ladugårdens rivning endast fanns två med glas försedda gluggar,att dessagjordes så små berodde på att vargar annars kunnat taga sig in och dödat kreaturen I Lanan ledde till vänster en dörr till den ee-gentliga ladugården där djuren stod bundna direkt vid väggen utan häckar för fodret så att detta måste läggas direkt på jorden ,golv saknades nämligen , Mellan de båda raderna fanns en såkallad flo av plank på vilken dyngan skulle falla,men som ej några avstängningsanordningar fanns, låg djuren i dynga upp på halva kroppen Man kann ej nu (1961)förstå att sådant djurplågeri fick försiggå Till höger om Lanan låg foderhuset så att fodret fick bäras över denna till djuren Över Lanan bars också dyngan då särskild gödsellucka saknades Ladugården som hade en liten skulle av runda stänger ,var försedd med yttertak av halm Denna ladugård revs 1907

Norr om ladugården cirka 5 meter från inkörsvägen låg källaren murad av gråsten med panel av kluvet rundvirke och yttertak av bräder Som isolering på panelen låg torv och halm Trots sitt dåliga skick var källaren ett av de bästa husen på gården

Några meter från källaringången och nordvest om denna låg avträdet med trasiga brädväggar som lutade bakåt så att det var fara att det skulle falla ned i den ^{grop}fylld med götselvatten som fanns där bakom Endast ett par meter skilde detta hus från logens sydvestra hörn Om Logen se nedan

Cirka 20 Meter från mangårdsbyggningens nordöstra hörn började en länga av hus som var bättre underhållna än de förut beskrivna Det första och sydligaste huset var en mat-och spannmålsbod Den var av timmer med tak av spån saknade fönster så att det ljus som behövdes kom in genom den öppna dörren Till höger om dörren en brant trappa upp till vinden som utgjorde förvaringsrum för spannmål och diversse skräp På gavelröstet fanns en lucka som öppnades då man ville ha ljus på vinden

I nedre rummet förvarades också säd i en lår som var så gjord att den kunde söndertagas då den skulle tagas ut Den gick ej genom dörren på grund av sin storlek I denna bod förvarades, alla slags mjöl fläsk sill och ej att förglömma en tunna på 40 liter sura lingon

Nästa dörr ledde till en liten snickarbod som med sin längd tog upp hela husets bredd men endast två meter av dess ~~längd~~ bredd Huset som innehöll dessa båda bodar var något smalare än de följande fast de var sammanbyggda

Nästa utrymme var ett lider det var nog avsett till vedlider men utgjorde nu förvaringsrum för vagnar och åkerbruksredskap Sedan kom en höbod för stallet Denna höbod inreddes senare till ladugård då den gamla måste kasseras Den var liten men dock mycket bättre än den gamla

Stallet var nästa utrymme Det var tidsenligt efter dåtidens fodringar med platts för 4 hästar och ljust och rymligt det hade ett fönster på var sida om dörrarna

Sammanbyggt med detta hus var ett med golv försett lider Det hade tillbyggt senare och kallades Nya lidret Det hade två portar på husets gavel och användes till förvaringsrum för agnar och åkdon

Mellan detta lider och logen var en öppning på 6 meter med en bit gårdesgård och en grind över vägen som går till den gamla sågbacken Intill denna väg midtför stalldörrarna låg gödselhög ~~en~~ en

Lögen Som var byggd i öster och vester, alltså lika med boningshuset, hade tvenne golv av liggande timmer Trösklogen var också timrad Mot gården fanns portar, men på motsatta sidan endast en farka det gick alltså ej att kora in på logen, mycket spilisad

gick förlorad genom att avlastningen måste ske med vagnarna stå-
ende ute Logen hade ju från början liksom de andra husen ,halm-
tak och så sent som år 1900 var södra änden av taket täckt med
halm En natt blev det ett förskräckligt blåsväder och då folket
vaknade på morgonen var hela vestra änden av logtaket bortta
nu blev det spån på hela taket
Gårdsbrunnen fanns cirka 10 meter sydöst om mangårdsbyggningens
knut

Den Lundin som flyttade ut gården till sin nuvarande plats blev aldrig ägare av Norrgården utan var bara arrendator i några år. När utflyttningen skedde har ej kunnat utrönas men var tydligen färdig före år 1864 då den här åvan omtalade värderingen ägde rum.

År 1869 var emellertid Bonden Fredrik Engstedt arrendator på hemmet. Han började bli gammal nu, men hade två myndiga söner hemma. Nämligen den 29 åriga Anders, Petter och ~~den~~ Johan, Ludvig 23 år. Båda vid denna tid ogifta. Som arrendet utgick i enbart naturaprestationer var det väl sönerna som fick svara för dessa. Arrendet utgick för 1869 enligt följande:

<u>Mars 15</u>	Skuld	15:18
	Ett års skatt	
	6 Tunnor Råg	78:-
	6 Tunnor Korn	60:-
	Gödselkörning, 1 dag 1 Karl, + ett Hjon	3:56
	Ångsbergning En man Och ett Hjon	1:56
	" 2 man + 2 Hjon 2 Hästar	7:12
	s " 2 man + 2 Hjon	3:12
	Sädeskörning 2 dagar med Karl och Hjon	7:12
	Dika 600 famnar dike (=1,069,2 meter)	
	Å 4 Öre pr fam	24:-
	Forsla 2 Famnar Ved till Upsala	5:-
	" 5 5 Tolfter bräder fr. Sagen T gården	1:25
	Spinna 4 skålpund = 1 kg o 7 hg	2:-
	Sågning av 12 stockar	1:17
	Andel i Westers soldation	0:29
	För försling av Spannmål	00:-
	Ränta å gamla skulden	0:90
	Summa Riksdaler Riksmünt	240:27

Av detta utförde arrendatorn följande:

Desember 15	Dikat 718 famnar a 4 öre	28:72
	Kört gödsel 1 dag med 1 Karl + 1 hjon	3:56
	" Hö 2 dagar 2 Karlar och 2 hjon	7:12
	" Säd 2 dar " " "	7:12
	Slätter 1 dag 1 Karl och 1 hjon	1:56
	Skörd 2 dar " " " " "	3:12
Februari 2	<u>Lämnat</u>	
	6 Tunnor Råg å 13 Riksdaler Riksmünt	78:-
	26 26 " Korn å 10 " "	60:-
19	En resa till Sala med 6 tunnor Säd	5:-
	Transportt Riksdaler	194:20

Transportt Riksdaler Riksmünt 194:20			
Spinning av 4 skålpund Lin			2:-
Forslat 2 Fannar Wed till Upsala			5:-
Ränta på gamla skuldräst och en räst från förra räk,			0:50
Mars 14	<u>SKULD</u>	Sum	37:32
		Summa Eiksdaler Riksmünt	240:27

Avräkningen var undertecknad av Ingspektoren eller Förvaltaren

Gustav ,H ,Gripensköld

Det kann tyckas att 240 Rikstaler ej var så stort arrende ,men om man tar i betraktande att allt skulle utgå i natura efter ett mycket lågt pris ,blev det ett mycket tyngande arrende Vad säjs om att frakta 6 tunnor säd till Sala för 5 Kronor det blev en vikt av omkring 720 kilo Det behövdes två hästar på vinterföre att taga detta i en resa

Även kvinnorna måste deltaga i arbetet med arrendet genom att spinna lin och utföra hjondagsvärken under sommaren med dess långa arbetstid Vid slätter började man klockan 2-3 på natten för att daggen skulle underlätta slåningen på de tovigga ängarna Att frakta 5 tolfte bräder från sågen till gården tyktes ej kunna vara så drygt men om man tänker på att varje bräda var minst 35 å 45 centimeter bred och den dåliga vägen blev det nog 2 å 3 sommarlass för 1 Kr å 12 öre Och man kann genom att studera omanstående avräkningar göra jämförelser med senare tiders priser och förhållanden Den stora sådesleveransen var nog en kvarleva från 1600 hundratalet och dess affärsvärksamhet med säd till Falun och andra orter i Bergslagen Se berättelsen om Edenberg på Kipplingeberg m f Hur än arrendatören arbetade kom han i skuld till gården mer och mere som det framgår av avräkningsböckerna

År 1874 köpte denne Engstedt gården och fick fastebrev på densamma den 12 Oktober samma år Han var nu en gammal man men de båda sönerna var ännu hemma och hade dessutom gift sig så att deras 72 åriga mor kunde få hjälp av sina sonhustrur med de många arbeten som då kom på en uppländsk bondhustrus lott Nu odlades de till gården hörande ängarna och vidtogs smärre förbättringar på gården Men Fredrik, Engstedt blev ej så länge ägare av Norrgården ty han dog den 31 Augusti 1881 Sonen Anders, Petter köpte nu gården och det är om förhållandena Anderssons tid som skildras här ävan av hans Fosterson Linus Andersson som för övrigt skrivit hela denna skildring av Åland Gården utarrenderades 1906 till torparen Gustav Gustavsson från

Klasbo Som låg under Österby Gård Till detta torp kom han från Herrbordet och dit från Karlsta där han varit rättare ett par år Han var född vid ett torp under Närlinge i Björklinge Hustrun Edla Lans var dotter till en bonde i Närlinge som hette Lans Han var en mycket rå och obildad människa som trivdes mest på vägarna med körning av timmer och plank

Gustavsson innehade arrendet endast 4 år och överlät det för det återstående året till Gottfrid, Samuelsson från Wittinge Då A, P, Engstedt dog år 1913 hade han ägt gården sedan början av år 1881 då han köpt den av sin far, och erhöll lagfart på densamma den 6 April 1881 Han var alltså Hemmansägare i 31 år dock blott till namnet, då det i verkligheten var hans fodringsägare som var den rätta ägaren

Nu höls auktionen på gården och lägenhetsägaren Fredrik Eriksson från Mosta i Åland blev den nya ägaren Nu inträdde en ny tid för den förut så försummade fastigheten Ny mangårdsbyggnad uppfördes och jordbruket förbättrades

Adolf, Fredrik Eriksson som var född i Järlåsa 1862 dog 1930 då gården övertogs av dottern Signe (född 1/5 1910) och hennes make Alfred Jansson som satt gården i fullt tidsenlig kultur

Vester om gården låg förr flera (ett tjugutal) mycket stora flyttblock som vintern 1897-8 kullades sönder och höggs till byggnadssten till det så kallade Centralpalatset i Stockholm Arbetsstyrkan utgjordes av cirka 100 man delvis Rallare En sådan vandalisering av naturen får nu ej förekomma men då blev det en liten inkomst för ägaren som fick en krona vangslasten för stenen Järnvägsvagnslast alltså,

De olika skiftena på gårderna hade namn efter ägaren eller på annan grund Så kallades det skiftet som låg från gården rätt ned till ån Bredskiftet det hade en mängd små diken som gick i öst-västlig riktning Åkrarna var så smala att det knappast gick att vända med en vagn på dem Närmast väster om bredskiftet låg Bullerskiftet som väl fått sitt namn av de stora kokor som gjorde det bullrigt att köra på Nästa västerut belägna skiftet var det Girelska det hörde alltså till den gård som ligger midtför skolan En del av Östra gårdets norra del var ej odlad vid storskiftet I backen vester om den väg som lik en dal går förbi den nuvarande bostaden låg en lång smal åker som hette Olars Åker En fattig bysbo hade grävt upp den och givit sitt namn åt sitt värk

Bouppteckning 1881

För att visa vad som fanns i en Ålands bondgård vid denna tid
 har nedan införts bouppteckningen efter Fredrik, Engstedt
 på Norrgården 1) Inröjesträd vid Hagunda Högstetung 1881

År 1881 den 7 November förrättades bouppteckning efter avlidne
 Hemmansägaren Fredrik, Engstedt i Westerby Ålands socken som med
 döden avled den 31 Augusti detta år och som sterbhusdelägare ef-
 ter sig lemnat Enkan Katarina, Engstedt född den 2 Juli 1803
 Och Son Anders, Petter, Engstedt född den 22 Mars 1840 Samt barn-
 barnen efter avlidne son Carl, Fredrik, Engstedt son Carl, Arvid
 Engstedt född den 1 September 1861 och dottern Anna Matilda född
 den 25 December 1865 Samt avlidne son Johan: Ludvig, Engstedts
 efterlemnade barn son Johan, August, född den 8 Januari 1875 och
 son Frans, Alfred född den 4 Oktober 1878 De omyndigas rätt be-
 vakades av deras förmyndare Karl, Forsberg och Bernhard, Andersson
 båda i Westerby Boet övertages av arvingarna som följer

3 Silverskedar	16:-		
2 " tumlare	3:-		
1 Kopparflaska	5:-		
1 " "	1:75		
1 " kastrull	2:-		
2 " Pannor	3:-		
1 " fat	0:75		
1 "Kittel	2:-		
3 Tennrat	5:-		
2 " ljusstakar	1:-		
2 " Skål och Stop	2:50		
2 " Tallrikar	:50		
1 Mortel av malm	1:-		
1 Brödmått 1 Rivjärn av bleck	:75		
1 Bleck skopa	:25		
1 " Flaska	:75		
1 " Kaffebrännare	:50		
1 Strykjärn	:10		
3 Grytfötter eldtång 1 ring	:50		
1 Gryta	3:-		
2 " mindre	4:-	53	35
Transport Kronor		53	35

Transport Kronor

53:35

1 Gryta gammal	1:-
2 Pannor	1:-
1 Långpanna	0:75
2 st Wäffjärn 1 Eldtång	1:-
1 vävspännare	0:50
1 Wäggklocka	6:-
1 Birå (Byrå?)	3:-
1 Fällbänk	5:-
1 Skåp	1:-
1 "	5:-
1 Hylla med fot	1:-
1 Soffa	2:-
1 Säng	3:-
1 Skåp	6:-
2 Stolar	1:-
6 " sämre	1:50
1 Böska	4 37 :- 4
1 Wagn arbets	12:-
1 Bärsjärra	8:-
1 Färdjärra	8:-
1 Gödseljärra	7:-
1 Släde	8:-
1 par Kälkar	20:-
3 par Skaklar	1:50
2 Drättar	2:-
1 Skrinda	1:50
1 Dyngråd	1:-
1 Vält	1:-
1 klösharv	8:-
1 Slätharv	3:-
1 Åkerplog	4:-
1 Plog, Näverkvärns	3:-
1 par Harvtågor	1:50
2 " "	1:50
1 Bukok	0:75
2 Trädstockar	3:-
1 Årder	1:50
1 Sladd	2:-
1 Hästräfsa	0:25

139:25

Transport

192:60

Transport 192:60

HASTAR

1	Sto 22 år	125:-
1	Sto 23 år	30:-
4	Arbetsseklar å 4 Riksdaler	16:-
3	Betsel med Tömmar	2:50
2	Hästattäcken	2:-

BOSKAP

1	Ko Liljan 4 År	60:-
1	" Svanta 12 År	55:-
1	" Hofda 6År	45:-
1	Kviga Missan 2 År	60:-
1	Tjur 1 1/2 År	40:-
1	" 1/2 År	25:-
1	Kviga 1/2 År	20:-
2	Tackor Å10 Kr	20:-
2	Lamm Å 7 Kr	14:-

SNICKARVÄRKTYG

1	Hyvelbänk	1:50
2	Stocksågar	8:-
1	Säng sämre	:50
2	Slängskaftsborrar	1:-
3	" sämre	:50
2	Oxhyvlar	:20
	Diversse Hyvlar	:50
2	Hållhakar	:25
1	Järnspekt	1:-
4	Grepar	1:-
3	Spadar	1:50
2	Huggyxor	1:-
1	" sämre	:50
2	Tövyxor	:50
3	Hammare och Tång	1:-
1	Skrapa	:50
2	Lårar	6:-
1	Stannfat	1:50
1	Wattså	1:25
2	Kistor	:50
1	Matskrin	1:50
	Diversse gamla kläder och tomkärn	1:-
1	Stockkedja	1:50
2	Kar	1:-

548:20

340:80

Transport

Transport

740:80

10	Beredda Fårskinn å 1:25	12:50	
2	Oberedda dito	1:50	
3	Liar	3:-	
3	Liorv	:75	
1	Wävstolar	2:-	
4	Kabbar	:75	
5	Wävskeidar	1:-	
1	Parti Solvor	:25	
2	Skovlar	:50	
4	Härfvar	1:-	
1	Parti Slagor	:75	
5	stycken Tomsäckar	2:50	
1	Driksmugg	:50	
2	Wattenämbar	1:50	
4	" Ladugårds	2:-	
1	Bytta	:75	
2	Korgar	:50	
2	Smörbyttor	:75	
2	Lyktor och 2 Bedsman	:75	
1	Blå Päls	16:-	
1	Grå "	16:-	
1	" "	2:-	
1	Blå Rock	6:-	
1	" "	5:-	
1	" "	3:-	
1	Par Byxor och Väst	8:-	
1	" "	5:-	
1	" " grå	6:-	
1	" "	2:-	
1	Wäst Walman (O:B,S stavningen)	2:-	
1	Tröja	1:-	
	Hatt och Mössa	1:50	
1	Spanskt Rör	:75	
8	stycken Skjortor	11:50	
1	par Stövlar	6:-	
1	" "	:75	
2	" Strumpor	2:-	
1	Enmansdyna	8:-	135:75

Transport Kronor

876:55

Transport		876:55
2	Långkuddar dun	11:-
1	Madrass	2:50
1	Skinnfäll	3:-
2	Täcken	8:-
2	stycken Vepor bättre	5:-
2	" " sämre	2:50
1	par Lakan	2:50
4	" "	8:-
6	Handukar	1:50
1	Duk	1:50
1/2	dussin Porslin (tallrikar?)	1:-
1	" " "	:75
1	Mugg	:25
1	Flaska	:50
4	Stenfötter & 1 Kruka	1:-
3	Par Knivar	:75
1	Bricka	:25
	Diversa saker	2:-
2	Drikstunnor	2:-
3	Stycken Baktråg	2:25
3	Brödkorgar, Hackkniv och Pankaksapade	:50
1	Parti Böcker	:50
1	Slipsten	10:-
1	Slipsten	4:-
Summa Inventarier Kronor		947:80
Skulder och avgående poster		
Enligt räkning till Enkan Matilda, Engstedt		79:-
" " " Karl Andersson i Överbo		25:-
		104:-
Boets behållning kronor		843:80

Riktigt uppgivet och ingenting med vett och vilja undandöljt bekräfta under Eds förpliktelse

A, P, Engstedt C, A, Forsberg B, Andersson

Bouppteckningsmän

J, Andersson

A, Nilsson

Nämndeman

Handlande i Westerby

Utgivet till undertecknad för värdering och lösen av bouppteckningen /2/ Kronor

N:r 51 Persbo

omnämnes ej så tidigt som de flesta andra torp menär nog lika gammalt Kanske hade det ett annat namn tidigare Namnet tyder på att en man som hetat Per bott där

Här bodde 1814 drängen Jan, Fredrik, Tibblin som då gifte sig med Torparedottern Stina, Ersdotter i Karista Han var född i Skogs-Tibb-
le 1788 De flyttade sedan till Rimbo Erik, Andersson, född i Sku-
ttunge 1786, kom ut från Bälunge 1820 På 1890 talet innehades
torpet av en smed Lefverström som dog där Hustrun Augusta flyttade
med sin dotter som också var änka och hette Littorin till den så-
kallade vita byggningen i Vesterby och Hyrde där

I början av nittonhundratalet var i många år Johan, P Johansson
torpare här Han kom med sina föräldrar från Landsberga och till
Österby De var ursprungligen Smälänningar Hustrun var född Gud-
munsson från Regna Församling i Östergötlands län De hade inga
egna barn men fostrade upp två fostersöner Anton, Karlsson och
Harry, Lundberg till goda medborgare

Sedan torpet sålts har det haft flera ägare som byggt om husen
och utfört även andra förbättringar

N:r 52 Sjötorpet i Ålbo

Fanns före 1730 Rivet Före 1900 - 08 - 10

År 1731 första Söndagen efter Trettondagen begravdes torparen
Lars, Mattssons två barn som voro uppränta i eld

År 1744 dog båda makarna Han 30 och hon 35 år gamla, Päst?

N:r 53 Sjösta

Nämndes första gången 1798 Att torpet ej är äldre beror troligen
på att den nedanför ägan liggande lilla sjöns vattenstånd var
högre och omöjliggjorde odling av den lilla jordbit som hör till
torpet Den nuvarande stugan är tydligen flyttad från annan
plats Spår av nedmärkningen synns ännu vid knutarna en egendom-
lighet är att husets plan avviker från övriga torpstugor i trak-
ten Kammaren upptager ej hela husets bredd utan en liten smal
bod med ingång utifrån på husets gavel inkräktar på kammarens
längd Tak och fönster, som ej blivit utbytta, visar att huset ej
är av så hög ålder 1700 talet möjligen. Torpets läge, långt från
byn, och dess dåliga och små jordlappar gjorde det till ett av de
sämsta av torpen i Åland det ligger ju på Westerby skog invid

den fordna Sjösta sjön så att fisk kanske drygade ut kosthållet i fordna tider

En sägen som ej blivit bestyrkt av skriftliga dokument, talar om att två barn som blivit sända från Sjösta med mat till sin vid Österby dagsvärkande far gått vilse på skogen och sedan blivit funna döda på ett berg som ligger på Westerby Norrgårds skog och efter denna händelse kallats Barnberget Det förefaller egendomligt att föräldrar skulle kunna skicka ut sina barn i skogen där det fanns varg och andra faror I arkiven finns händelsen icke omtalad för såvida den skulle hava skett mellan åren 1798 och 1860 För övrigt var torparna vid Sjösta under denna tid mäst barnlösa

År 1802 bodde skogsvaktaren Lars, Söderberg här Makarna Jan, Ersson och Kajsa, Andersdotter, som var utan arvingar, gjorde sitt testamente med Klockaren Nils, Lundbom som vittne Då denne dog 1815, måste dessa makar bott på Sjösta tidigare.

En torpare Jan, Jansson som var född i Järlåsa 1745 var här vid denna tid Hans hustru hette Anna Ohlsdotter och var född i Tors-tuna 1745 Jan, Jansson dog 1823

1828 hette torparen Anders, Dahl

1842 var förre bonden Anders, Persson från Helgesta och hans hustru Anna, Karolina von Walden som var född 1807 i Nysätra och dotter till Kornett Adolf, Fredrik von Walden torparefolk här Hennes brorsdotter Fredrika Perman och hennes man förre soldaten Fredrik Perman bodde också några år här

Den gård på vars jord Sjösta låg köptes av Carl Forsberg från Ulvansvad och då kom hans äldste son August och hans hustru Augusta Lindgren hit De hade flera barn som skulle gå den långa vägen till Ålands Skola De hette Signe, Agnes, Edvard, och Elida & Einar Något av de första åren på 1900 talet flyttade familjen fram till Westerby och övertog fädermegården Efter deras avflyttning brukades torpets jord av ägaren och stugan uthyrdes endast tillfälligtvis

Familjen August Forsberg flyttade från Westerby 1913 till Högbo och därifrån till Sägeravägen i Hagby, där yngsta sonen Einar är kvar 1965. Sonen Edvard vistas i Kanada

STENSTA N:r 54

torp var beläget på Österby skog, öster om lilla Överbo
Det var litet och tydligen dåligt och utgjorde ibland avskäpningsplats för de allra fattigaste av torpareklassen

År 1810 bodde här förre skogsvaktaren Erik, Fogelberg som kom från Överbo Torp år 1800 och dog där som fattighjon detta år
Samtidigt fanns här torparen Jan, Ersson ^{72 år} som på hemväg från kyrkan ^{Långfredagen} vintern 1809 gick vilse och frös ihjäl Han återfanns den 2 April av torparen i Trumpmyra som var på väg till Stensta Erik, Fogelberg bodde troligen som inhysesshjon här vid denna tid

År 1820 hette torparen Erik, Andersson Och den siste torparen på Stensta var Erik, Persson som den fjärde November 1837 med hustru och två barn flyttade till Svarttsjölandet, varefter torpet lades ner

Torpare var här Olov Olsson född i Åland 1784 död 1819

*" " Erik Andersson född i Wittinge 1768 till Ramsta 1819
svagsint*

SPJÄLLTORPET

Låg på den lilla backe som ligger mellan landsvägen Åland - Skogs-Tibble och Ån, nästan i höjd med Skogsbacka Det låg altså på mark som fordom hört till Holmbro By Torpet har hört till Österby sedan lång tid tillbaka Redan 1756 fanns här en torpare som hette Jonas, Ersson Vid mitten av 1800 talet bodde här en torpare som bland sina barn hadde en son Per-Erik Pettersson som sedan flyttade till Vänge där han gifte sig med en skräddaredotter Sedan ~~XXXX~~ återflyttade familjen till Åland först som torpare i Stockbäck och sedan i Högdal Han hade fyra söner August, Alfred, Gustav och Edvard samt tvänne döttrar Anna gift med Jonan Andersson från Wallkarret Han kallades Janken och var son till den så kallade Ålands Luntan Den andra dottern Emma gift med Gustav Andersson Sist torpare i Smedstorpet under Ingla Av de fyra sönerne, som kallades Pelliarna var de båda mellersta kända slagskämpar men som ofta fick stryk då de började bråk

Spjälltorpet eller som det även kallades Speltorpet var en låg halmtäckt koja med en så kallad Mullibänk av jordfyllning mot grundet och nedre delen av väggen Detta för att minska golvdraget men som framkallade röta och svamp i träväggen Torpet Var rivet år 1900

N:r 56 STORMOSSEN

låg mellan Herrborde och Karlsta och var ett litet torp med små steniga tegar Husen var i början av 1900 talet ganska goda Då fanns en parstuga kvar på tomten Den hade väl förr varit bostadshus för torpet som då väl varit inbyggt det var underligt att en så pass stor stuga uppförts vid ett så litet torp ,kanske var den flyttad hit Den sista som bodde i denna stuga var ogifta Greta, Hellman som var född i Örnsberg, och syster till den kända jägaren Janne Hellman *× var född 1845 i Hoberg i Örnsberg innan Hellman fick Hellmanbr* Torparen Anders, Andersson Född i Bälinge 27-4-1784 kom från Skutunge till Wallkärret och därifrån till Stormåssen *kommer 29 Maj 1824.* Här var i slutet av 1800 talet Olov, Lövling (om honom se Westberga) August, Almkvist 1910 sedan till Högdal

Här var ofta ombyte på torpare troligen för att torpet var så dåligt och litet Torpare var här 1775 Petter, Lagerkvist

Vid styckningen av Österby lades ett skifte av Herrmässen till Stormässen som sedan köptes av ägaren till Stora Norrgärdet som rev husen Och så var även detta torp borta

I slutet av 1800-talet var den 1821 föddes Jan Tibblin Torpare här Hustrun
hette Ulrika Ersdotter och barnen Augusta född 1862 och gift Brunnkvist^{Sid} 1934
sonen Alfred född 1864 Sid 1937 i Fredriksberg
1895 hette hvarann Anders Ahm

N:r 57 STOCKBÄCK

Stockbäck är ett gammalt torp ,omtalat före 1738 och troligen anlagt i slutet av 15 eller början av 1600 talet Det har fått sitt namn av att det här legat stockar som bro eller spång över bäcken ,Om man tänker sig järnvägen borta,som den ju var ,vid den tid då torpet anlades,så är ju den odlade jorden direkt förenad med den till slätteräng utmärkta Gårdsmåssen.Genom god tillgång på slätter kunde flera djur hållas,till båtнад för torparens ekonomi Denna måsse odlades så smäningsom under sista åren av 18-och början av 1900 talet Men den övre delen av den kvarvarande slätterängen lades till det nya torpet Modare men kom senare åter till Stockbäck igen Den förbiflytande bäcken har troligen varit vattenrikare förr På 1860 talet var småpojškarna och tog gäddor i en göl i översta änden av mossen

Här några torpare som haft detta tprp

1756 hette torparen Erik Ersson Johan, Björnström född i Jumkil

1758 Hustrun Kajsa, Olsdotter var född i Järlåsa 1755 & död 1817

De hade en son Erik som var född i Jumkil 1802 Han var invalid

Med stöd av dessa årtal kann man konstatera att familjen var här någon gång mellan 1803 och 1817

Torparen Johan Lövgren som var född i Finland 1785 kom hit från Wittinge och var torpare här 1822. I slutet av 1890 talet var sen Per-Erik Pettersson som omtalas under Spjälltorpet här

År 1901 var A. Pettersson Innehavare av Stockbäck Han var född i Skogstibble Under ett svårt åskväder tog han och torparen

Sörbom skydd under en höstack på Gärdsåssan men åskan slog ned i stacken dödade Sörbom och skadade Pettersson Han flyttade från Stockbäck till Hedsta och därifrån till Waskesta i Waksala

Nästa man var här Gustav, Agne och så från Skogstibble som sedan flyttade till Dunderbo där han ett år var Fjärdingsman Hans nästa gård blev Konkebo i Vänge därifrån till Westerby gård i Åland

Efter Agne kom Karlsson från nöttbacken hit Han och hans hustru Lotta hade många barn (Elna Engblom, Elsa Stare, Ester Gustavsson, Elin ? Enock, Edmun, Evert Evestam, Helge, Jenny Eriksson) När han slutade vara torpare flyttade han till Upsala Och ny på Stockbäck

blev traktorkörare Einar Sörbom från Österby i Åland Hans hustru Elsa Fausta Andersson från Trumpmyra Stället var nu arendegård under Hushållningssällskapet När Sörbom flyttade till Stensäter som

han köpt av Ingeniör Nils Karlssons sterbhus ställdes Stockbäck öde tillsvigare

Stället som har en areal av 12,5 har far nog kallats som ett av de bäst i Åland

*1. 29 Augusti 1822 var det härnärda Torparen J Lövgren
16 Oktober 1824 " " " " " " J Lövgren

J Lövgren flyttade 1826 till ett Norrgårde under Österby
1830 var Alf Jansson Torpare här

N:r 58 Skräddarebu

Nu 1960 rivet När järnvägen byggdes stod stugan i vägen och måste flyttas Den stod ändå mycket nära banan Torpet var litet, men dock föddes där ett par kor och en häst Hö anskaffades genom köp av slätter på annat håll Här har tydligen bott en skräddare som givit namn åt det lilla torpet Jan, Erik, Jansson född i Ramsta 1762 och hustrun Anna, Lisa, Mattsdotter född i Wittinge 1788 med sina barn Erik, Anders och Stina skrivna här i början av 1800 talet Släkten Norberg, som kom från Nygård innehade torpet i minst 100 år

Erik, Norberg den yngre född 29-3-1842 och hans familj hade

Sitt hem här omkring år 1900 Sedan blev den ogifta sonen Karl torpare och hade sin syster Anna som hushållerska Systrarna Alexandeä, Signe och Märta flyttade till Upsala och Stockholm Efter Karl Norberg som på ålderdommen köpte banvaktstugan vid Stockbäck, kom en man vid namn Öberg från Stormossen hit Hustrun Elin Andersson från Stensveden under Önsike måste intagas på Ulleråkers Sjukhus där hon tog sig av daga genom att kasta sig i Fyrisån

Sedan Hushållningssällskapet blivit ägare till Westerby Gård lades torpet ned och husen revs i slutet på 1950 talet

44

N:r 59 Strömsätra

Strömsätra är det fjärde stället i Åland där ordet Säter utgör del av namnet Namnets ursprung är ej svår att spåra ty genom ägorna rinner en bäck och stället har tydligen först varit en säter Där har nämligen förr varit goda betesmarker Ävenför ägan finns en öppen slätt kallad Sättrarna som varit inhägnad även i senare tid och använd till bete för Österby gårds kvigor Under den tid, i början på 1900 talet, då Skåningarna Nilsson arrenderade Österby fördes kvigorerna upp hit tidigt på våren och fick gå här till vinterns inbrott utan tillsyn De blev vilade och bröt sig ut ur hagen och förorsakade ett drygt arbete då de skulle infångas vilket skedde långt efter det att den första snön fallit En benämning som nu (1961) skulle föranläta tal för djurplågeri Före odlingen av Herrmåssen gick den mycket steniga vägen till Strömsätra i skogen förbi Stormossen och Karista Vägen var lång och svår men jorden var god så att torpet var rätt bärkraftigt för innehavaren Värst var det för barnen som skulle gå i skolan på vintern med dess långa och oframkomliga vägförhållanden

Här några torpare vid Strömsätra

1804 bodde änkan Maria Ohlsdotter i Strömsätra då Elisabeth Gillberg testamenterade all sin egendom till henne

1850 hette torparen Johan, Hedström

1870 var Jan, Erik Andersson och hans hustru Kristina Ersdotter här de var födda 1835 och 1839 han det senare året

En syster till torparen Johanna Jansdotter var gift med bondesonen Carl Fredrik Engstedt från Westerby Se Herrborde

En bror Gustav Johansson född 1839 och hans hustru Brita Karin *Lindberg* född 1843 bodde som gamla i ett vindsrum i lilla statbyggningen vid Österby omkring 1916 Han var förstörd av reumatism så att han måste använda två käppar för att kunna förflytta sig I det längsta stod han i den så kallade Torparstugan och slöjdade De hade tre barn Sonen Karl **född* 1870 Dottern Hilda född 1872 och Gustav född 1874 -26-9 död 1948-11-4 vid Österby Hans hustru ** Kungmyding* hette Jenny Palm 1883 Lundbacken Bälinge

Något av de första åren av 1900-undratalet kom till Strömsätra Johan Emanuel Engström med hustrun Lovisa Olsson och flera barn därav en del i 18-20 års åldern Denna Engström var något av en *en tid religiös* tusenkonstnär Han var Snickare, Smed Målare Glasmästare *M., m. prädicant* De fullväxta sönerna Johan och Oskar gjorde mansdagsvärkena för torpet och för hjondagarna på sommaren svarade den glada dottern Anna för

När den gamla Engström slutade med torpet övertogs detta av sonen Oskar som var gift med Fjärdingsmans Johanssons i Läby dotter Tora Dessa makar flyttade sedan omkring 1922 till Funbo och efterträddes av Konrad, Pettersson som kom från en liten gård i Ålbo Han var son till Johan, Pettersson i Nättbacken Då Österby styckades lades mera jord till Strömsätra så att det blev cirka 15 Har Pettersson köpte då fastigheten Hans hustru hette Nora Jansson och var dotter till Jan-Erik Jansson på Ålbo storgård

*Julnatten 1851 brann stugan men genom givsten från Ören
öppna öfver i naturen på gärdet*

N:r 60 TRUMPMYRA

Fanns före 1738 Skall vara det så kallade Två Ören i Westerby Nu Westerby N:r 5 Namnet är egendomligt och kann ej förklaras annat än dess senare del som är Myra Här har tydligen ett n i slutet bortfallit ty det skall vara myran. Om namnets första del skulle vara Trump av Trumpen skulle det kunna vara den trumpa eller den mindre glada myran Skulle förleden vara ett mansnamn eller ett öknamn på en mann så blir det den trumpne mannens myra Mannen som anlade torpet var kanske trumpen för att han måste bosättas vid den långt bort belägna myran Om förleden stavats Trumf alltså med f i stället för p hade det hela kunnat för-

klarats med att myran var en god odling ,en Triumf eller triumf
men detta är ej troligt ty kortspel förekom ej bland det fattiga
folket vid tiden för torpets anläggning Kanske kann detta konstiga
namn få sin förklaring längre fram

I skogskanten nordost om gården synes grunda efter hus som av en
lorskare ansetts vara efter torpet Hagen men detta är föga troligt
Kanske har det första Trumpmyra legat här men sedan flyttats fram
till sin nuvarande mera centralt belägna plats

I äldre tider var torpet betydligt mindre än nu men sedan den till
Rosendal hörande Ängen Torsätrarna lagta hit och blivit odlad
blev det Österby Gårds största torp med ett arrende av 6 dagar
i veckan

Torpare här

1739 Mats, Larsson 1748 Mats, Andersson 1750 David, Jansson

År 1803 kom en familj till Trumpmyra som skulle komma att inneha
torpet i över ettaundra år De nette Andersson och Torparesonen
Anderss, Andersson gifte sig 1814 med pigan Anna, Stina, Eklund
från Överbo Deras son Per Andersson född 1821 och hans hustru
Greta, Hedlund f 1829 hade många barn

Dottern Johanna f 1857 Dödd 1898 -18-8 gift med Pär, Erik Johansson
Övertog på 1880 talet torpet Fast de hade många barn fans ingen
som efterträdde föräldrarna som torpare Johansson var ej från
dessa trakter utan kom hit som odlingsarbetare då Herrmossen
odlades De träffades under arbetet på mossen , gifte sig och
tog mot Trumpmyra Johanna var en kortt och grov kvinna som snu-
sade maken medellång med svartt helskägg Deras barn var Gottfrid
f 1880 Maria, Albert, Signe ogift död 1952 Elis, Elsa, Hulda och
Arvid

Johannas syster Augusta född 1858

" Broder Johan, Perman född 1861 först vid Mosta sedan
bonde i Åloppe i Bälinge där han dog av gift (arsenik
Strödd på pannkakor) Hans änka bodde i en stuga mellan
Åloppe och Isgrena .Stugan kallades sedan Permans annas

" Broder Karl Gustav Född 1863 död i Ålbo 1935 Han var
bonde först i Tysktorpet i Vänge så i Norsta i Balingsta
och sist i Ålbo där han köpte ett litet ställe i Finn-
ängen Hans öknamn var Potatis och Mjöl

" broder Anders (kallad Skomakar-Anders) född 1865 Gift
med Axelina Johansson Han byggde Rosenlund var senare
torpare i Rosendal Köpte en stuga igen så kallade

* Barnbördsbacken i Skogstibble där han dog 6-8-1947

" Syster Maria född 1868 och Anna född 1870

x Gränsbacken " Lovisa " 1873

Efter P och E Johansson kom ännu en barnrik familj till Trumpmyra
 Det var Edvard Andersson från Abolund Han var född i Ljusbrunn
 i Järlåsa Hustrun Emma, Kristina, Johansson var född 24-5-1869
 och dog 8-2-1951 Andersson själv dog den 16-4-1928 Deras barn

död 1913 voro Amalia, Otilia, född 9-6-1890 Gift med arbetaren Harald, Sö-
 derlund Anton, Albert född 4-5-1892 Dräng, Arrendator i Westerby
 sedan Mejeriarbetare . Agnes, Altea född i Järlåsa 1893 Gift med
 arbetaren Elis Jonsson från Westergården Skuttunge Bor nu i Fas-
 myren under Närlinge i Björklinge

Karl, Edvard, Ankarborg, född 7-8-1894 i Järlåsa f d Furir vid i 8
 Joel, Wilhelm Född 17-5-1897 i Åland

Emma, Adelia Född 1896

Elsa, Fausta "	1898-19-9	"	Se Stockbäck
Otto, Alfred "	1900 -17-1	"	gift med Anna Holmgren
Lilly, Astrid "	1902 -3-4	" "	" Axel "
Nils, Martin	1903-31-12	" "	" Hulda, Viberg
Sven, Gustav "	1905-5-12	" "	" Gertrud Wiberg
Johan, Walfrid "	1907-24-3	" "	" Elin Fredlund
Helge, Gotthard "	1910-5-5	" "	" Inga Mäller

Dottern Amalias efterlämnade söner

Hendrik, Johan, Söderlund Född 1911 -19-1 Gift med Linnea Karlsson
 Karl Gösta " " 1912-30-6

Sonen Walfrid övertog gården som före faderns död inköpts från
 Österby efter skilsmässa innehade hustrun Elin Fredlund stället
 något år Nu 1961 är Herman Tibblin från Fredriksberg ägare till
 Trumpmyra Ladugård och stall uppfördes 1925 Bostad 1928
 Loge 1930

N:r 61 ROSENDAL

Det är egendomligt att ett torp vars anläggningstid nog får sättas
 så långt tillbaka som till 1600 talets första hälft fått namnet
 Rosendal då det vid denna tid ej var brukligt att ge de små lägen-
 heterna på landsbyggden namn på Rosen -? De hus som fanns här vid
 början av 1900 talet tydde ej på så hög ålder men det hade givet-
 vis varit andra före dem Då fanns i söder ett portluder som om det
 skulle varit inkörsport till den kringbyggda gården förutsatte
 att stugan legat högre upp mot uthusen I motsatts till många andra
 torp var uthusen här byggda i en nästan sluten fyrkant. Logen i
 vester var stor för det nuvarande lilla Torpet
 Till detta torp hörde under 1800 talet ängen Torsätrarna som nu
 tillhör Trumpmyra Och det är ej otroligt att även annan skogsslätter

hört hit Trots att en del av jorden som gränsar mot kvarndammen något lider av för högt grundvatten och den norra vreten var rätt stenig, har torpet ansetts som ett av de bättre av Westerby torpen. Det talas om att Kölva skulle ha ägt detta torp, som då måst utgjort en enklav inom Westerbys ägor Detta kan nog vara sant emedan ägobyten ofta förekom under flera århundraden Dessutom utgjorde jorden ett betälningsmedel under penningknapphetens tidevarv I varje fall har nog torpet legat under Österby-Westerby under lång tid År 1689 var torpet bebyggt ty då begravdes en liten gosse, Gustav son till torparen Daniel Mattsson i Rosendal Denna Daniel Mattsson dog 1706 Vid denna tid talades ej om någon såg på ägorna men som kyrkoböckerna ej går längre än till omkring 1670 kann det varit många torpare före denna tid Då torpen ej voro satta i mantal är det omöjligt att finna dem i skattelängderna Endast i domböckerna kan man finna namn på någon torpare, detta under förutsättning att han begått något brott som förorsakat dödm straff och det var ju ej alla som gjorde det

Sjuttonhundratalet medförde en bättre kyrkoskrivning men som Ålands kyrkoböcker blev illa skadade vid brand i Prästgården 1794 är det svårt att få någon uppgift om befolkningsförhållandena före denna tid

1738 -1746 Var Jan Andersson med sin hustru Märta torpare i Rosendal

I 1747 Hade hitkommit en sågare Anders, Jansson som var född i Folkärna år 1707 och dog i Juni 1772 och begravdes den 28 juni detta år Han var vid sin död 65 år 2 månader och 19 dagar 1757 var han skriven för torpet MEN

1762 var Lars Jansson torpare Han var född 1700-5-6 Troligen bodde två familjer här då

1777 Var Jan, Anderssons änka Greta Jansdotter Skriven här

1783 Dog Pigan Lisa, Ersdotter i Rosendal 64 och ett halft år gammal

1785 Var sågaren Johan, Danielsson i Rosendal Mjöl'naren Daniel Danielsson född 24-11-1755 död 19-7-1821 vigdes 1791 med Pigan härstädes Beda, Stina, Wiberg som var född 9-4-1761 Deras barn voro Anders f 1782, Johan f 1786, Erik f 1794 Per, f 1796, Brita Stina f 1801, Greta-Lisa f 1803 Av dessa flyttade Anders till Dalås och Johan som dräng till Överbo Dessutom bodde här änkan Anna-Lisa med dottern Greta-Lisa Dessa flyttade senare till Dalby socken

1824 -7-11 var bröllop här

1835 Var Per, Danielsson sågare och bodde här Hans son Anders föddes 1-6-1838 Samma år hette Gästgivaren i Kölva Erik

Danielsson möjligen en bror till Per

Danielsläkten var kvar länge i Rosendal vid sekelskiftet 1899- 1900 hette torparen Eklund .Han hade många små barn För att tjäna litet extra till mat åt den stora familjen ,bakade han kaffebrödsom de båda äldsta flickorna Anna Och Beda , fick gå omkring i byggen och sälja Där fanns också en pojke,Gustav ,som var nära att drunkna i den stora källan men räddades av en äldre syster som var i skolåldern Skomakare Anders(se Trumpmyra) var här några år men flyttade sedan till Skogs-Tibble Några år senare var Gustav Pettersson med sin hustru Kristina här Han var en av de så kallade Pellarna en slag-skämpe

Något av åren 1906-1909 Kom Muraren Johan Murén från Rosenlund hit som arrendator Han var född i Wittinge år 1861 och gift med Johanna Augusta Hellberg från Fredricksberg i Åland Hon var född 1856 och dog i Februari 1935

Deras son Rickard köpte stället och har nybyggt alla hus sedan 1920 I norra ändan av Rosendals äga låg förr en enbladig ramsåg Att den begagnats länge bevisas av att ett stort lager av bark ligger kvar i backen åvanför sågplattsen vester om ån.,När den anlades är okänt men den revs väl någon gång imitten av 1800 talet Spår av dammen finns ännu kvar.När Härrmossen skulle odlas kunde dammen ej få vara kvar ochdämma upp vattnet Den senaste årensningen förstörde de grund som fanns kvar då jemte en liten bro som ledde över ån på den gamla dammen

N:r 62 ROSENLUND

Plattsen där denna lilla lägenhet ligger utgöres av den vid laga skifte av Westerby By undantagna sågplattsen som ägdes av byalaget Torparesonen Anders,Andersson från Trumpmyra fick tillåtelse att där uppföra en bostad mot att han betalade ett mindre arrende till byalaget (3 kronor per mantal)Han inköpte en liten stuga vid Stockbäck som där varit snickarbod och flyttade hit samt byggde vester om stugan en väderkvarn För att få kunder till denna,bakade han bröd som han lejde en gammal gubbe Heckvist,som bodde i källarstugan

Vid Kobacken, att gå i gårdarna och visa upp med påståendet att mjölet var malet på väderkvarnen Konkurensen blev dock för hård och kvarnen såldes snart Skomakar-Anders blev istället torpare i Rosendal och lägenheten uthyrdes till olika personer En slakteriarbetare Eriksson med hustrun Ida så en gammal murare Wiberg som var änklings Med flera Så kom Muraren Johan Ersson, Muren från Forsi Folkärna i Dalarna och köpte husen Sedan han flyttat till Rosendal hyrde han ut åt Byggnadssnickaren Reinholdt Loström och hans hustru Anna Murens son Rickard friköpte senare tomten Som änklings bor Loström ännu 1961 kvar vid Rosenlund

N:r 63 Wilkällan == Vallkärret

Nämnes i kyrkböckerna första gången 1759 då namnet var Wilkällan Detta namn var mera passande då den nedanför stugan belägna källan utgjorde vattnings- och viloplats för de forönder som från Järlåsa vintertid körde genom skogarna till Uppsala Ursprungligen var nog stugan, för såvida någon sådan funnits före den nuvarande, belägen nedanför berget mellan detta och källan Andringen av namnet kan endast förklaras med allmogens slarviga uttal som så småningom blev Vallkärret trots att där ej finns varken kärr eller vall utan endast en bergknalle som stugan nu ligger på Plattsen har nog tidigt varit bebyggd med bostad för så kallade gärningsmän, Skomakare, Skräddare, osv samt annat backstugufolk Dessa ägde ibland husen medan jorden tillhörde Österby Gård 1759 Den första som kyrkböckerna omtalar boende i Wilkällan Var Anna Yttergren med Dottern Katarina 1772 den 19 Juni dog här drängen Erik, Andersson 26 År gammal 1793 dog här Skomakaren Fredrik, Holmgren 41 år gammal 1809 den 7 Mars dog här Johan, Petter, Hellberg som var född i Tuna 1769 Hustrun Hanna Ersdotter var född i Hagby 1762 Sonen Per, Gustav född i Vänge 1796 flyttade till Bondkyrkosocken 1813 men återkom 1815 och sökte Klockaresyslan 1816 1814 den 30 Oktober togs gamla Kajsa som bodde här in i fattigstugan 1819 bor Lisa Ohlsdotter här Hellberg hade nog då flyttat till Klockartorpet En torpare Erik, Jansson född i Järlåsa 1786 och hans Hustru Brita: Broman född i Jumkil 1782 Deras barn var födda i Åland 1817 och 1818 Bodde här efter 1819 1843 I Februari dog här Statdrängen Lars, Larsson 1846 Torparen Anders, Eklund bor här " Anders, Andersson född i Bälinge den 27 April 1784

- Kom från Skuttunge till Wallkärret och därifrån till Stormossen
- 1860 bodde i Vallkärret Torparen Lars Ålström född år 1800 med
Hustrun Brita, Stolt född 1817 samt sonen Per, Erik född 1852
och dottern Lovisa Hon var efterbliven och gick omkring
och försörjde sig med tiggeri 1860 fick hon en son Johan
kallad Janken Han var fullt normal och blev gift med Anna
Pettersson d s k Pellarnas äldsta syster Johan kallade sig
Andersson och var ömsom statdräng och ladugårdekarl och cir-
kulerade mellan gårdarna i Upsalatrakten
- 1870 var Ålström kvar här han var då omgift och snart hamnade
hustrun och dottern Lovisa tillsammans på fattigstugan Ålström
var då död
- 1900 Den gamla torparen Anders, Alin med sin hustru född Bennström
bor nu här några år i början av nittonhundratalet
Efter dem kom Per Erik Johansson och hustrun Johanna från
Trumfmyra och sedan de båda dött bodde dottern Signe och yng-
sta sonen Arvid kvar Den senare är nu ägare av fastigheten
- 1961 sedan systemen dött *1952*

Dåtraktens befolkningskulle förklara att det hänt för mycket
längre sedan, sade man Det var när Adam gick i kolt och Moses
körde omkull med klimplasset i Wallkärr backen (Hört omkring
1900)

N:r 64 WestBERGA

- Är ett ställe som fått namn efter husens läge, nedanför och vester
om ett brant ganska högt berg Byggnadstomten är ganska trång mel-
an berget och vägen Det är ett till arealen litet jordbruk, endast
2 hektar men mycket god jord Numera, sedan det blivit ett eget hem
har det lagts till 23,22 Har skogsmark som dock är mest imperdiment
Torpet fanns före 1760
- 1762 hette torparen Jöns Mattsson Född 1695
- 1811 kom den i Åland år 1785 födde K, Gustav, Gustavsson hit från Jum-
kil Han blev soldat och fick som sådan namnet Sven Gick ut i kri-
get 1812 död där ute 1814 Hans hustru Greta bor hos soldaten
Frans
- 1840 var Anders, Berglund torpare här

och 1858 Lars, Petter, Pettersson i Westberga

~~1775~~ Jan, Ersson född i Torstuna 1775 Skriven i Eksätra men bodde här

Olov, Andersson född i Harbo var torpare här i början av 1800 talet

1890 Hette torpets innehavare Olov Lövling Han som var född 1841 i Harbotrakten kom först till Stormossen och därifrån till Westberga Hustrun dog ganska tidigt men hans hushåll sköttes av äldsta dottern Tilda hon var född 1866 och dog 1943 i Högbo där också fadern dog den 5/11 1929

Lövling hade flera barn Sonen Edvard blev torpare efter fadern Han var född den 7/3 1885 och gift med Hilda, Kristina, Deras barn Gösta Hustru Anna Ingrid & Bruno, Rangvald & Helga Eivor & Yngve, Ester & Greger Hon dog i Borge den 30 April 1959 Witmidgehär nämnda hade Olov Lövling barnen Axel bosatt i Wittinge Hulda gift på obkant platts samt Rickard skomakare den senare invalid med ett förkortt ben

Efter Edvard som var den sista dagsvärkstorporen i Westberga köpte Arbetaren Axel, Holmgren född 1893-11-12 Gift 31/12 1920 med Lilly Andersson från Trumpmyra se denna gård

Barn : Sixten Och Siv - Lären

Här byggdes uthus 1927 och bostad 1934

Olov Lövlings hustru hette Meta Olsson hon var född 1843

Efter Edvard Lövling bodde en familj karlarn i Westberga kallad Norrby Kalle, emellan var några år i Nedersta i Halls områden och kallade lilla gumman för sin hustru

N:r 65 Westerby By

De båda byarna Öster och Westerby utgjorde otvivelaktigt de första bebyggelseplattserna inom Åland Redan under bronsåldern fanns bebyggelse här vilket bevisas av att en grav med fynd från denna period förstördes vid anläggning av en källare vid Westerby gård Stenåldern kann trots fynd av stenyxor vid Dunderbo Trumpmyra och Westerbyby i landsvägsdiket vid Skolan, ej med viss- het bekräfta att trakten varit plats för permanent bebyggelse under denna avlagsna tidsperiod Ingen stenåldersboplatts har nämnts inom området Den närmaste berinner sig vid Holmöro Mission- snus där navesstranden nu var belagen Byn var säkert ej anlagd ⁿ ~~en~~ att marken nere vid ~~en~~ var för sumpig Kanske att några stenåldershyddor funnits lutade mot bybergets västsida men det är föga troligt Under första artusendet av vår tideräkning var säkert trakten befolkad med en bofast ~~stam~~ Men att trakten under 400-talet var ansedd som avläkset liggande bevisas av att fyra borgar byggdes här Dessa kan räknas som flyktborgar då här ej

fanns någon farled vid denna tid då dessa borgar med stor sannolikhet anlades. Debäca byarna låg vid varsitt vadställe över än Plattsen för dessa kann ännu iakttagas. Att det funnits någon bonde som varit något förmögare än sina bykamrater visa de resta runstenarna. Det kunde ju vara så att någon genom arv eller på annat sätt blivit rik i den tidens åsikt och då har hans efterkommande velat visa att han varit en stor man. Stenen restes vid en mycket trafikerad väg mest vid ett vadställe. Den på Kølva gårde resta runstenen skulle ju egentligen stått i byn vid det därvarande vadet men då hade den ej blivit så uppmärksammas av de vägfarande bland det gytter av hus som där var. Inskriften på denna runsten är litet egendomlig den lyder, ÅSULV och GER:FASTULVS (här är tydligen ett eller flera ord bortta, borde hava stått arvingar eller söner) RITADESTEN FÖR STENTORS ANDE. Vad som menas med Stentors ende är oklart. Stenen torde härstamma från hednatiden i motsats till Österbysten som med säkerhet är rest av kristna bönder.

Låt oss göra ett besök i Westerby omkring år 500. Ett gytter av små låga halm- eller torvtäckta små hus utan fönster och skorsten men med en utgång för röken genom ett hål på taket. Dörren som närmast kan betecknas som en lucka var belägen på ena gaveln. Tröskeln var hög, detta av praktiska skäl ty om dörren eller luckan gått ända ned till marken hade det varit nästan omöjligt att kunna öppna den om det lagt sig en snödriva mot den utanför. Den låga dörren och den höga tröskeln hade även ett annat ändamål ty om en besökande kom i onda avsikter måste han böja sig ned på grund av den låga dörren och då han samtidigt skulle stiga över den höga tröskeln var han ett lätt byte för de innevarande försvararna. Vi kommer in i huset som består av endast ett rum. Golvet av jord är ej rengjort på årtal utan där har samlats en stor mängd avskräde från måltiderna och avfall från ved m m. Något som ej fanns på detta golv men som lätt kunde synas på senare tiders golv var snus-spott, våra forntida Westerbybor hade ej nemfallit åt bruk av tobak och brännvin. Sjuka smådjur tog de gärna in i den varmare bostaden som hade en hård av flata stenar mitt på golvet. Röken fick söka sig ut genom rökålet på taket. Här kunde man tala om "Sotad ås". Gårdarna var en sluten fyrkant av en mängd små hus för olika ändamål. Sovhus, Stekhus, Fåhus, Lada, O, S, V. Om gården var liten så att ej trälar fanns så låg alla i det stora huset som längre fram i tiden fick namnet Skålla åt minstone i Westergötland. I det stora huset bystes även främlingar. En plåga under denna tid var vargarna som kunde hoppa upp på taket och riva sö-

der detta och på detta sätt taga sig in till djuren och döda dem
Det är möjligt att byns invånare då ej voro så talrika som senare
Hungersnöd och sjukdom reducerade folkmängden ja utrotade den på en
del plattser Först i början av 1500-talet utflyttade en del av den
övertaliga befolkningen och grundade torp i skogarna

Flyttar vi oss fram till första hälften av 1800-talet så finna vi
att husen förbättrats, men ännu är halmtaken dominerande Bostads-
husen utgöres av två olika typer, dels av parstugor (beskrivna i
samband med Norrgården) dels en typ med endast ett stort kök kallat
stugan med en liten Kammare i likhet med parstugans typ endast den
såkallade Anderstugan saknades Redan på slutet av 11- och början på
tolvhundratalet hade konsten att göra murbruk kommit till Sverige
och nu flyttades eldstaden till ena gaveln av huset och försägs med
skorsten Vid den tid som här avses fanns teglet och användes till
spisar och skorstenar men ännu utdrysades teglet genom inmurning
av lämpliga gråstenar Fönster fanns både på gaveln och långsidan
i köket och ett i kammaren men de voro små vanligen endast 4 rutor
En bostad som stod på sin ursprungliga plats mitt i byn år 1900
var försedd med tvist och hade kammare tvärs över husets hela bredd
Nu hade alla gårdarna blivit frälse utom de två Akademiegårdarna
som låg på den tomt som nu upptages av den södra gården i byn
Att ej alla voro av frälse natur berodde nog på att frälset ej hade
lagt beslag på gårdarna före Gustav den Andra Adolfs tid då han
skänkte sin stora gåva till Universitetet Hur de båda gårdarna kom-
mit till Wasaätten är ej godt att nu utreda Dessa gårdars arrendatorer
voro ej beroende av herskapet på Österby och kunde också vara mera
fria under ett annat arendesystem vari nog spannmål ingick som hu-
vudbestandsdel Att här nämna Namnet på några av byborna är nästan
omöjligt då namnen till större delen var sonnamn såsom Per, Andersson
Anders, Persson, Jan, Jansson, Per, Jansson o s v Då det i Kyrkoböckerna
ej förekommer några nummer på gårdarna är det omöjligt att veta
var de olika bönderna hör hemma Några namn på gårdar fanns ju, men
dessa användes ej i Kyrkböckerna Så fanns Sörgården liggande söder
om byns nu södra gård Oppgården uppmot berget, Norrgården ungefär
där villan norr om skolan nu ligger i rak linje från Norrgården
mot ån låg Två Öret en liten byggnad med källare under östra gaveln
Källaren hade dörr i åbrinken Huset stod i öster- vester Namnet
Tvåöre kom av att skatten utgick med Två Öre (o b s att myntet Öre
var av större värde än det nuvarande) Det talas ju ofta om Öresland
vid jordaffärer Öresland kunde vara större eller mindre allt efter
jordens beskaffenhet och läge Gårdarna namngavs ofta med samma namn
som innehavarens e. x Jan, Anders Nilssons Björns O S V

Här låg gårdarna i en tät klunga med stor fara för eldsvåda ty började det att brinna i en ända av byn och vinden låg mot nase så kunde hela byn brinna upp

Huruvida det så kallade Brohemmanet som låg öster om ån, vid bron med bostad och en del smärre hus söder om landsvägen och Ladugård och stall norr om vägen på tomten mellan Kyrkan och ån Enligt ej bekräftade uppgifter skulle detta hemman utbytts mot Trumpmyra Faktum är att Trumpmyra har ett Westerby nummer 5

Mot 1840 -talet börjar det bli aktuellt med storskifte av byn Akademiägårdarna flyttades längst väster ut Denna gård kom sedan att kallas Kyrkvädens Den andra Akademigården Kobacken är förut beskriven De båda gårdarna är nu, 1961, hopslagna med Kobacken som huvudgård

Gården Westerby N:r 3 är den största av byns gårdar Hela arealen utgör 100 har därav 21 har åker och 79 skog Här byggdes bostad 1927 och uthus 1904-05 efter brand Den fjärde September 1904 tände några barn eld i en halmstack då de skulle under lek koka gröt Elden spred sig från stacken till ett svinhus tillhörigt södra gården Från detta till n:r 3 uthus som samtliga brann ned utom en liten bod och mangårdsbyggnaden Den lille pojke som tände brasan hette Maurits, Johansson och var son till stenarbetaren August Johansson Då eldsvådan började pågick en liten auktion vid Bönhuset men trots att det var rätt mycket folk samlat fick skadorna stor omfattning Brandsläckningsmatrikeln var på den tiden mycket undermålig för att intet säga obfintlig

Denna gårds innehavare känner man till under större delen av 1800-hundratalet

Denna gård innehades i mitten av 1800-talet av bonden Karl Girell som var född i Ålbo 3/XII/1815 1807 och son till den vid en olyckshändelse omkomne Erik Girell Under hans tid och kanske tidigare var gården så kallat hållställe Vägfarande fick vila och övernattahär (om släkten se stycket en bondfamilj i Åland)

År 1881 innehades gården av en afärdsman A. Nilsson Hur han brukade jorden är ej bekant, men han uppförde en handelsfastighet på gårdens ägor varí han drev den första egentliga handelsrörelsen i socknen Han hade flera barn som till större delen ägnade sig åt afärsvärksamhet Sonen Yngve hade egendomsagentur i Uppsala samt hade flera jordbruksfastigheter Brodern Bror slutade som ägare av Wallhov i Jumkil Yngsta brodern Evert hade afär i Dal-karsbo i Jumkil En syster Fru Hulda Jansson drev konditorirörelse i Uppsala (Centralkonditoriet) och Östhammar Alltså en riktig afärdsmanssläkt

Efter Nilsson kom gården till Johan Andersson som var född utom

Äktenskapet Modern Anna-Stina Andersson i Överbo blev sedan gift med bonde~~n~~ Anders Andersson i Nygård , Johan Andersson som köpte N:r 3 var gift med Augusta Andersson från Ljusbrun i Järlåsa och således sväger med grannen i sörgården Karl Andersson

Många barn fanns i familjen Dottern Axelina gift Klingberg arbetare

Emma Gift med skrothandlaren Ivar Gustavsson i Uppsala . August

Johan Banarbetare bor ogift i Kobacken Anna gift med jordbru-

kare i Akerby . Eugenia gift med byggmästaren Leander Nyberg

Skilista Skogs-Tibble Signe ogift. Karl Banarbetare gift med

Frida ~~Svea~~ Pettersson från Strömsåtra *Svea gift med Göte Rådman*

Jan Andersson var ingen framstående jordbrukare utan skötte gården

på samma sätt som bönderna i socknen gjort under de senaste hund-

ra åren Det saknades energi och även kapital att följa med i de

nya metoder som började visa sig på de större gårdarna i trakten

De två hästarna hade passerat de tjuga åren och redskapen var och

så ålderdomlig och bristfällig Skörderesultatet blev minst sagt

dåligt Mjölkleverans till mejeri förekom ej , och den stora fami -

ljen var dyrbar att underhålla Räntor och amorteringar betalades så

att man förstär att det ej kunde bli så hög levnadsstandard för

denna bondefamilj dock något högre än torparnes

Här på denna gård byggdes ny mangårdsbyggnad år 1927²

Gårdens ägare 1962 är Per Algot Olsson född 1898 Gift 1928 med

Hildur, Matilda, Pettersson från Kobacken Barn: Anna-Marie + Ingegärd

Vid byns skifte blev hemmansnummerna 246a9 2 4 6 å 9 sammanlagda till ett skifte som till större delen utgjordes av de så kallade Sörängarna. På denna mark saknades alla åbyggnader. Det avskiftade området utgjordes av 376,3 hektar i allt, därav 124,9 har åker och 251,4 har skog torpen däri inräknade.

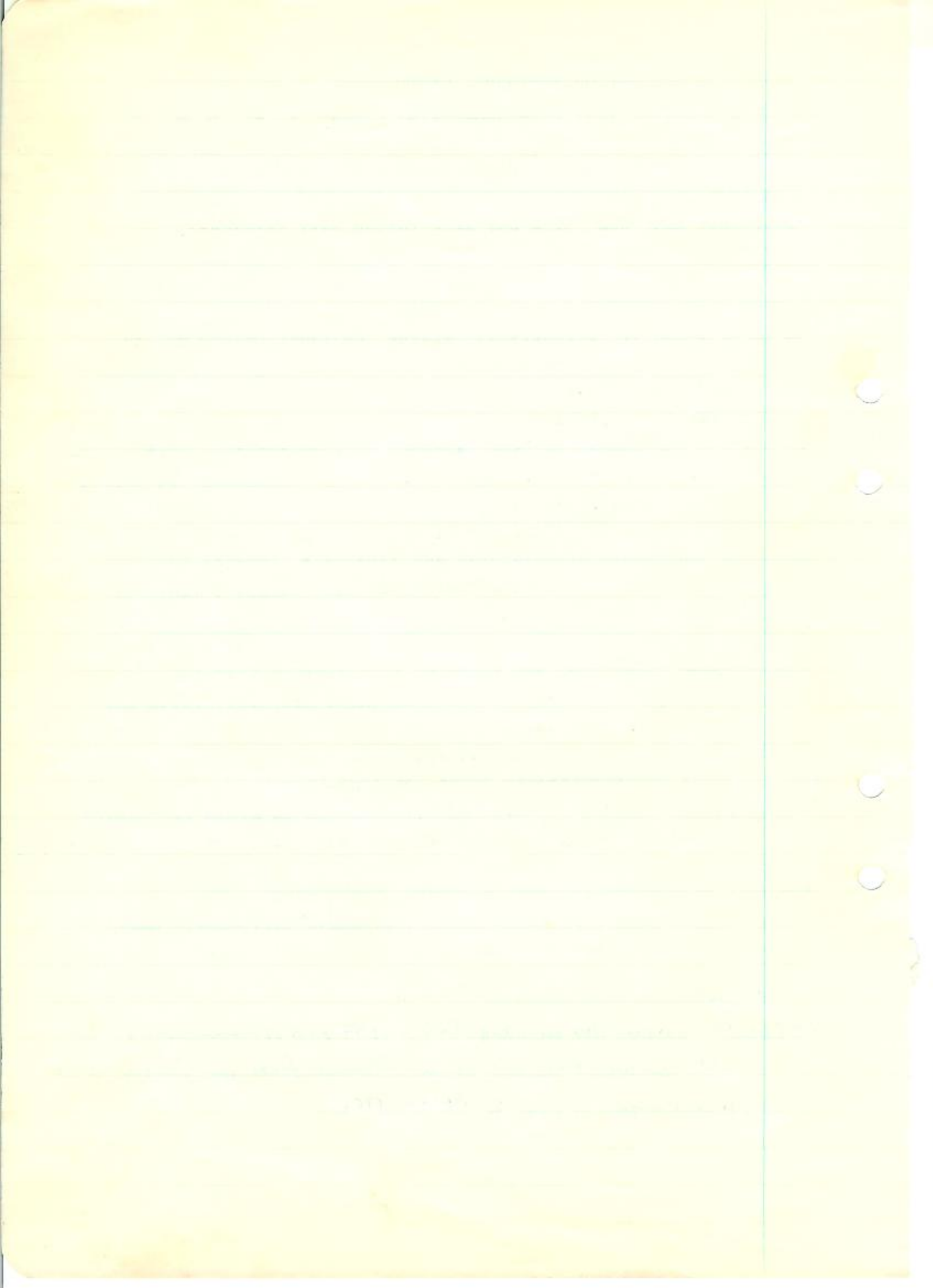
Givetvis var denna jord frälse och brukades tillsammans med Österby och det var ej många av sockenborna som tankte på att detta ej var en del av denna gård, men så var tydligen ej fallet.

På innehavaren av Fidikomisset Österby Löjtnant Ludvig von Engström avled övergick Fidikomisset till en annan gren av släkten därför att han var den sista av den gren han tillhörde. Hans änka Axelina, Magdalena, Amalia, Sofia, Rudbäck var ägare av Västerby åren 1890 -93 Efter hennes död^x kom Västerby till en släkting häradshövding Johan, Oskar, Teodor, Engström. Han hade avlägsnat det adliga von från sitt namn. Ägare av gården byggde han samtliga hus mellan åren 1910 och 1916 varefter gården skildes från Österby och utarrenderades. Den första arrendatoren var Ferdinand Johansson på Kølva som hade gårdarna i sambruk med statfolk och ättare i Västerby. Nästa var två unga herrar Ekholm och Svensson- Seje. Under första Världskriget, som nu pågår bedrev den första av dem affärer som stälde honom under åtal. Han rymde då till Amerika. Kamraten som var nygift måste gå i konkuks och lemna arrendet. Han fick plats som inspektör vid Östfora men hustrun som var dotter till en kyrkoherde Sterner från södra Sverige åtrvände till föräldranemmet.

Ett nytt ungt landbrukarepar Ernst och Anna-Lisa Ryden kom nu till Västerby. Fruen var dotter till förvaltare Melin på Årsta vid Upsala efter dem kom Gustav Agne från Konkebo i Vänge, han var född 1876 + 1963 och gift 1900 med Matilda Eklöv. Agne var född i Skogstibole och son till en torpare och skötte gården utan anmärkning. Sedan överlät häradshövdingen genom testamente^x till Upsala Läns Husålnings-sällskap som nu driver den bördiga gården som försöksgård.

x 1927

1894 såldes gården till en skogshövding 1894 Lars Norman, som i sin tur sålde gården 1898, det var en Norrick Debb på Jangla som häradshövdingen köpte 2 Oktober 1901.

Sörgården

Är en mindre gård med en sammanlagd areal av 58,5 Har
 På platsen för den nuvarande trädgården och bostadshuset
 låg i den oskiftade byn de båda ackademigårdarna De byggnader
 som vid skiftet tilldelades den nuvarande gården låg alldeles
 invid gränsen till granngården N:r 3 med endast någon meter me-
 llan den senares mangårdsbyggnings sydvästra hörn och sörgård-
 ens nordöstra dito Sörgårdens bostadsbyggning bestod av ett st-
 ort kök försett med en stor mur rymmande öppen spis och bakugn
 Köket var försett med ett fönster på östra gaveln och ett på söd-
 ra långsidan öster om tvisten till vänster om spisen en dörr till
 en kammare som sträkte sig över hela byggnadskroppen ,med en öp-
 pen spis och två små fönster ,ett på västra gaveln och ett på fr-
 amsidan Bostäder av denna typ återfanns vid en del torp dock ej
 vid alla Nämnas kan Trumpmyra Klasbo och några till Stugan var för
 dålig som bostad åt en Hemmansägare varför den nya uppfördes nere
 vid ån Efter några årtionden skadades denna så svårt av fukt att
 den revs och en ny modern uppfördes av den nuvarande ägaren Axel
 Olström Den gamla stugan hyrdes ut till någon fattig arbetaref-
 amilj Den sista familjen som bodde här var Stenarbetaren Aug-
 ust Johansson född den 21 Januari 1858 och död den 29 Juni 1941
 med hustrun Matilda Fredrika Perman född 1864 den 28 Juli Död den
 4 Maj 1946 Hon var dotter till förre soldaten Fredrik Perman och
 hans hustru Anna Fredrika född von Walden Familjen hade många
 barn Jag skall anteckna dem för att visa att barnrikedomen ej var
 minst hos arbetareklassen Äldsta dottern Viktoria var hustruns
 före äktenskapet, Mimmi fick tidigt lämna hemmet för att tjäna sitt
 bröd Cisilia kallad Sissan emigrerade som tonnäring till U:S:A:
 Hon var en av de få som från dessa trakter for dit Greta slutade
 som mentalsjuksköterska i Stockholm hon var född 1893 Sedan kom
 två systrar Elsa och Edit hvars öden är obekanta Sonen Maurits
 kallad Malik slutade som järnvägsarbetare han var född 1897
 Sonen Nils arbetare Dottern Olga gift med en landtbrukare Johans-
 son i Balingsta August Johansson var som stenarbetare en duktig
 yrkesman men då han ganska ofta var berusad och då isitt dåliga
 ölsinne till och med hotade med skjutvapen ,som dock aldrig kom
 till användning var han ingen trevlig granne Han var också jä-
 gare Barnen blev mycket goda medborgare i samhället
 I början på nittonhundratalet uppfördes en liten fristående
 flygel till mangårdsbyggningen innehållande på nedre våningen
 ett stort kök avsett till bagarstuga med två kamrar På vinden

ett litet rum med ett dito kök Dessa lägenheter utayrdes till arbetare .På tomten söder om denna byggnad låg före byns skifte den dåvarande Sör gården Dennes hus flyttades till den nuvarande Norrgården

Av den från Ljusbrunn i Järläsa kommande familjen Andersson blev flera senare bosatta i Åland Utom den yngsta brodern Karl .A som vid tiden omkring sekelskiftet 1899-1900 ägde gården .var systemen Augusta gift med Johan Andersson på Westerby N:r 3 Den i fädernegården Ljusbrunn kvarvarande brodern Axel köpte på äldre dar tomten norr om skolan ,och uppförde där en bostadslägenhet kallad Villan ,som dock endast var en vanlig stuga

Karl Andersson var gift med Augusta Andersson från Holmskog som var född 1858 och dog 2 i 5 1929 Maken var död ~~1915~~ 1915

Deras barn voro Jenny Maria född 1890 John, Ture född 1892 och dog den 23 Juli 1930 Han var gift med Greta Björk från Bärsta i Uppsala-Näs som var född 1904 och dog som änka genom en drunkning i Uppsala-Näs den 31 i 7 1934 Makarna voro barnlösa

FANNY CHARLOTTA yngsta systemen som var gift med Byggnadssnickaren Axel Olström var född 1896 Dessa båda makar köpte nu gården och bebod den ännu 1962 fast jorden är utarenderad till ägaren av N:r 3

Ött aber för de senast omtalade gårdarna var att järnvägen vid dess anläggning i början av 1870 talet avskar dess ägor och gjorde dem mera svårskötta Även Norrgårdens och Borgbäcks ängar rönt samma öde

Elsa och Edith Johansson var i likhet med systemen Greta Montel-sjukvårdare

Gården som ligger cirka 200 meter vester om byn, hade nummer 7 emedan dess mangårdsbyggnad var reveterad kallades den Vita Byggningen. Vid byns skiftande värkställdes flyttningen av en inspektor som troligen också flyttade den vester om denna belägna gården. Den hithörande gårdstomten är mycket liten, så att västra änden av ladugården byggts in på grangårdens mark. Skiljelinjen mellan gårdarna går endast någon meter från bostadsausets yttertrappa.

Denna gård har ett sammanhängande rektangulärt ägoskifte på 25,55 hektar därav ungefär 9 hektar åker. Av denna åker ligger cirka 1,5 hektar på den så kallade Dovmässen. Mellan denna mässe och hängärdet ligger en hage som till större delen är imperdiment del av Berget Hällarna. I mitten av gårdet går från landsvägen Norrgårdens utfärsväg som passerar den gamla Norrbäckens över Norbro Innan bron passerar har man på vänstra sidan hamplandet som kanske i gamla tider var byns gemensamma plats för hampodling.

Ett annat hampland låg mellan byn och järnvägen på nuvarande Westerby går's ägor.

Denna Westerby gård inköptes av en av de så kallade Ulvansvads pojkar, Fredrik, Forsberg och hans hustru född Geström (se Eksätra).

Ett exempel på denna bondaustrus snålhet kann anföras. Vid en höstslakt av får som utfördes av gårdens husmor i köket påyrkade hennes närvarande man att något får skulle sparas för eget behov. I huskallet hustrun nekade till detta med motivering att det blev för dyrt. Mannen, som väl var något av en toffelhjälte, gick då ut med en yxa i handen, möter i förstugan gårdens katt, slår denne i huvudet med yxan öppnar dörren till köket kastar in kattlikt med orden, flå den här och sälj också!

Den stora byggnaden ansågs av ägaren för dyrbar att användas till bostad åt dem varför de flyttade upp till Borgbäck och huset uthyrdes. Jordens behölls under eget bruk. Tre lägenheter inreddes i bostadsauaset. Hyresgäster voro bland andra: änkan Augusta Leverström vars man varit torpare och smed i Dunderbo, Deras dotter Alma Litorin med ett barn även hon änka. Arbetaren Johan Blomlöf och hans hustru Josefina Pakt. Soldaten Anders Magnus Stolpe, född Gudmunsson. Hustrun hette Anna: Maria Larsson från Österby. Deras son Karl blev vid tio års ålder blind försörjde sig som borstbindare och bodde i Järlåsa där han blev dödad av en bil den 9 november 1955 klockan 16,30. Han var 59 år och 3 dagar gammal. Vid senelskiftet bodde Timmermannen Justus Johansson med hustrun Edla född Eriksson.

här han var med och byggde missionshuset i Åland 1901
Ivindrummet bodde den gamla soldaten Fredrik Perman
Efter en tid tröttnade Teckla Och Gustav i Borgback på att
bruka Vesterby hemmanets jord och utarrenderade detsamma till
en slaktare Persson från Uppsala Han bedrev även slakterirörelse
här Då hans arrendetid utgick såldes hemmanet till förre skogs-
vaktaren August Engström och hans hustru Vilhelmina Holm från
lilla Överbo Deras sterbhus hade gården kvar och yngsta sönen
skötte rörelsen System Hilda skötte den här belägna telefon-
växeln Hon gifte sig med förre landtbrukaren Emil Andersson
från Åstuna i Vänge Efter hans Död flyttade hon till Upsala
och gården såldes till grannen Jjalmar Brunkvist som nu brukar
båda gårdarna Husen vid denna gård sålde han till Karl
Zetterström från Järlåsa

Gården ligger mellan föregaenge och Kobackens ägor Den utflyttades troligen vid samma tid och av samma person som denna. Den har en areal av 70 Hektar varav 20 åker och 50 skog. Till gården hör torpet Sjösta (se detta) samt del i Dovmassen. Vid sekelskiftet 1899-1900 ägdes gården av den yngsta av de så kallade Ulvansvads pojkar, Karl Forsberg och hans hustru Aleksandra Kristina, som var född 1837. De båda makarna tillhörde Missionsförbundet och skänkte den tomt där Missionshuset byggdes. Karl Forsberg efterträddes av sin son August och hans hustru Augusta Lindgren, som i sin tur sålde gården 1913 eller 1914 till Axel Fridolf Eriksson från Jälsätra. När austrun Märta Haglund sommaren 1927 avled övertogs gården av mågen Hjalmar Brunnkvist som var gift med dottern Sigrid. Men den unga husmodern fick ej leva så länge ty redan den första Januari 1929 dog hon och efterlämnade en nyfödd son Yngve som småningom fick en styvmor i Hilma Maria Larsson.

Den gamla mangårdsbyggnaden ligger, i likhet med den nuvarande, med front mot landsvägen och på den nuvarandes plats. Det var en parstuga av vanlig typ men i det sista värd underhållen. Den nuvarande fullt moderna är uppförd av Hjalmar Brunnkvist och mycket praktiskt inredd. Norr om bostadshuset planeras två fristående flyglar. Den östra med tvättstuga och en lägenhet med ett rum och kök, Den västra magasin och bodar. Norr därom stall, ladugård och lada. Bakom ladan flyter Norrbäcken fram över denna en brotrumma av sten för gårdens behov.

